

Klaagliederen van Jeremia

Klaagliederen van Jeremia 1

1. Aleph. Hoe zit Alsof hij zeide: O wat zijn de oordelen Gods wonderlijk en onbegrijpelijk! Hoe ligt die stad Die voortreffelijke, wijdvermaarde, machtige, heilige stad, waar die grote koningen, David, Salomo en anderen, eertijds hun hof in grote heerlijkheid gehouden hebben. En van welke God spreekt, Ps. 132:14: *Dit is mijne rust tot in eeuwigheid, hier zal Ik wonen, want Ik heb haar begeerd.* Zie Ps. 48:2; Hoogl. 6:4; Klaagl. 2:15. **zo eenzaam**, die eertijds zo volkrijk placht te zijn! Vergelijk onder Klaagl. 4:1. **die stad** Die voortreffelijke, wijdvermaarde, machtige, heilige stad, waar die grote koningen, David, Salomo en anderen, eertijds hun hof in grote heerlijkheid gehouden hebben. En van welke God spreekt, Ps. 132:14: *Dit is mijne rust tot in eeuwigheid, hier zal Ik wonen, want Ik heb haar begeerd.* Zie Ps. 48:2; Hoogl. 6:4; Klaagl. 2:15. **zo eenzaam**, Zo woest, zo ledig van burgers en inwoners. **die vol volks was**, Waar eertijds alle huizen bewoond waren, en de straten dagelijks vol van mensen waren, die deze stad uit- en ingingen, komende uit verre en nabijgelegen natiën. **zij is als een weduwe geworden**, Treurende en wenende vanwege haar bedroefden en eenzamen staat, verlaten zijnde van den Heere, haar echten en rechten bruidegom of man; hebbende daarenboven geen koning of koninkrijk. **zij, die groot was onder de heidenen, een vorstin onder de landschappen**, Hebbende vele volken en natiën onder haar gebied, die aan haar jaarlijksen cijns en schattingen moesten betalen. Dit is inzonderheid ten tijde van David en Salomo geschied; 1 Kron. 18:6; 2 Kron. 8:7. **is cijnsbaar geworden.** Hebreeuws, *tot tribuut geworden*; dat is, hoe moet zij nu haar nek onder andere heidense natiën buigen en tot een teken van onderdanigheid schatting of tribuut aan

dezelve betalen; zie 2 Kon. 23:24,25; 2 Kron. 36, en Spreuk. 12:14.

2. Beth. Zij Te weten de stad Jeruzalem. **weent** Te weten van hartzeer over haar verloren welstand en de ellende, waar zij in vervallen is. **steeds** Hebreeuws, *zij weent wenende*; dat is, steeds zonder ophouden. **des nachts**, Als andere lieden gerustelijk liggen en slapen. Zie Job 7:3. Men kan ook door den *nacht* verstaan tegenspoed en ellende; zie de aantekening Job 34:25. **en haar tranen lopen over haar kinnebakken; zij heeft geen trooster onder al haar liefhebbers**; Te weten die naburige volken, die met haar plachten te handelen. Klaagl. 1:16 klaagt zij dat zij ook van God verlaten is. **al haar vrienden** De omliggende volken, die met Juda een verbond gemaakt hadden. **hebben trouwelooslijk met haar gehandeld**, Of *bij haar*, of *tegen haar*. **zij zijn haar tot vijanden geworden.** Zie Klaagl. 1:19.

3. Gimel. Juda Dat is, de inwoners van het koninkrijk Juda. **is in gevangenis gegaan** Anders: *verhuisd*, zodat de zin zou zij Te weten de Joodse natie. Het Hebreeuwse woord staat in het vrouwelijk geslacht. Alzo wordt ook Klaagl. 1:1 de stad Jeruzalem bij ene weduwe vergeleken. n dat er in de algemene wegvoering van het Joodse volk naar Babylonië nog enigen bij oogluiking bij huis en hof gebleven zij Te weten de Joodse natie. Het Hebreeuwse woord staat in het vrouwelijk geslacht. Alzo wordt ook Klaagl. 1:1 de stad Jeruzalem bij ene weduwe vergeleken. n, maar dat zij Te weten de Joodse natie. Het Hebreeuwse woord staat in het vrouwelijk geslacht. Alzo wordt ook Klaagl. 1:1 de stad Jeruzalem bij ene weduwe vergeleken. van de garnizoenen en vreemde soldaten zo zij Te weten de Joodse natie. Het Hebreeuwse woord staat in het vrouwelijk geslacht. Alzo wordt ook Klaagl. 1:1 de stad Jeruzalem bij ene weduwe vergeleken. n **geplaagd geweest**, dat zij Te weten de Joodse natie. Het Hebreeuwse woord staat in het vrouwelijk geslacht. Alzo wordt ook Klaagl. 1:1 de stad Jeruzalem bij ene weduwe vergeleken. **vanzelf hun vaderland, hun huis en hof verlaten hebben**, op hoop van de ellende te ontvluchten. Anderen duiden dit op de Joden, die uit Jeruzalem en het land Juda gevlucht waren, uit vrees van de aanstaande

ellende en dienstbaarheid, eer nog de Chaldeën Jeruzalem ingenomen hadden. **vanwege de ellende, en vanwege de veelheid der dienstbaarheid;** Of *grootheid der dienstbaarheid*; dat is, vanwege de grote dienstbaarheid. **zij** Te weten de Joodse natie. Het Hebreeuwse woord staat in het vrouwelijk geslacht. Alzo wordt ook Klaagl. 1:1 de stad Jeruzalem bij ene weduwe vergeleken. **woont onder de heidenen,** Dat is, zij is gedwongen te wonen onder de afgodische en van God vreemde volken. **zij** Te weten de Joodse natie. Het Hebreeuwse woord staat in het vrouwelijk geslacht. Alzo wordt ook Klaagl. 1:1 de stad Jeruzalem bij ene weduwe vergeleken. **vindt geen rust; al haar vervolgers achterhalen ze** Dat is, bezetten ze, tasten ze aan. **tussen de engten.** Dat is, op zulke plaatsen, waar het allerengst is, waar men noch vooruit noch terug kan. Anderen verstaan dit van de angsten en benauwdheden, waarin zij vervallen waren.

4. Daleth. De wegen Sions Dat is, de wegen, die naar Jeruzalem gaan, gelegen op den berg Zion. **treuren,** Dat is, zij liggen woest, zij worden niet betreden, gelijk zij plachten als de mensen bij menigten te Jeruzalem tot den godsdienst kwamen. Den ongevoellijken en onverstandigen dingen worden menselijke gewaarwordingen toegeschreven, zo in Klaagl. 1:4, gelijk elders meer. **omdat niemand op het feest komt;** Te weten op die dingen, die geordineerd waren tot de offeranden, inzonderheid op die hoge feestdagen, op welke een ieder moest verschijnen. Zie Exod. 23:14; Deut. 16:16, en vergelijk hiermede Ps. 42:5. **al haar** Te weten van Zion, dat is Jeruzalem. **poorten zijn woest,** Dat is, daar is geen uit- noch ingaan door de stadspoorten, gelijk het voor dezen placht te zijn. Of versta dit aldus: Daar wordt noch recht, noch justitie geoefend; want zulks placht in de stadspoorten te geschieden. Zie Gen. 34:20; Ruth 4:1,10; 2 Sam. 15:2, en 2 Sam. 18:4, en 2 Sam. 19:9; Ps. 9:14. **haar** Te weten van Zion, dat is Jeruzalem. **priesters**

zuchten: Omdat de godsdienst vervallen en de stad dus ellendiglijk verwoest is. **haar** Te weten van Zion, dat is Jeruzalem. **jonkvrouwen zijn bedroefd, en zij zelve is in bitterheid.** Hebreeuws, *haar is bitter*; dat is, *zij te weten de stad Jeruzalem* is vol grote droefenis, ja de ganse natie der Joden, van welken staat of ouderdom zij ook zijn, is vol hartzeer en jammer.

5. He. Haar tegenpartijders zijn ten hoofd geworden, Dat is, hebben de heerschappij over haar. Vergelijk Deut. 28:13,44; Ps. 18:44, en Ps. 66:12; Jes. 9:13, en Jes. 19:15. **haar vijanden zijn gerust; Of, leven gerustelijk, of hebben goede rust.** omdat haar de HEERE bedroefd heeft, Of, *want de Heere heeft haar te weten de stad Jeruzalem bedroefd,* enz. **vanwege de veelheid harer overtredingen; Of grootheid.** haar kinderkens Van de betekenis van dit woord zie Ps. 8:3. **gaan henen** Als in triomf, om tot slaven gemaakt te worden, of gelijk men ene kudde beesten, die men geroofd heeft, voor zich heen drijft. Daar wordt niemand aangezien noch verschoond, van wat ouderdom, geslacht, of staat hij zij. **in de gevangenis voor het aangezicht des tegenpartijders.**

6. Vau. En van de dochter Sions Dat is, van het volk van Jeruzalem. **is al haar sieraad weggegaan; Of, al hare heerlijkheid,** inzonderheid de tempel en godsdienst, mitsgaders al die voortreffelijke gaven en weldaden, die zij van God meermalen zeer rijkelijk ontvangen hadden. **haar vorsten zijn als de herten,** Dat is, zij hebben allen moed verloren, zij vluchten en lopen gelijk de herten voor de honden en jagers doen. **die geen weide vinden,** Dat is, zij lopen door het land ten enenmale verarmd, ja verhongerd zijnde. **en zij gaan krachteloos henen** Geen kracht noch middel hebbende, om enigen tegenstand te doen. **voor het aangezicht des vervolgers.**

7. **Zain.** Jeruzalem is, *in* de dagen harer ellende Te weten nu zij met kruis en tegenspoed beangstigd is. en harer veelvuldige ballingschap, Anders, *harer kermingen*; vergelijk Klaagl. 3:19. **indachtig aan al haar gewenste dingen**, Te weten eer en goed, mitsgaders allerlei zo geestelijke als lichamelijke gaven, die zij overvloediglijk placht te genieten. **die zij van oude dagen af** Te weten toen zij in haar bloei was. Hebreeuws, *die van oude dagen geweest zijn*. gehad heeft; dewijl haar volk door de hand des tegenpartijders valt, en zij geen helper heeft; de tegenpartijders zien haar aan, Zij gaan en gapen haar aan als een monster. **zij spotten met haar rustdagen**. Dit kan men verstaan van den gansen godsdienst en de ceremoniën, die de Joden hadden, naar de instelling van Gods wet; of van de verwoesting van het Joodse land, hetwelk ten tijde der Babylonische gevangenschap zijne sabbaten of vierdagen alzo hield, gelijk God bedreigd had; Lev. 26:34,43; namelijk dat het land woest en onbebouwd lag.

8. **Cheth.** Jeruzalem heeft zwaarlijk gezondigd, Hebreeuws, *heeft ene zonde gezondigd*; dat is, zwaarlijk en lang gezondigd. Anders is daar geen mens, die niet zondigt; 1 Kon. 8:46. Zie gelijke manier van spreken Exod. 32:30. **daarom is zij als een afgezonderde vrouw** Hebreeuws, *tot een afgezonderde*; dat is, als ene vrouw, die vanwege hare onreinheid van de mensen zich moet onthouden, volgens de wet; Lev. 15:19. Anders: *als een omzwervende vrouw*, of, *men heeft het hoofd over haar geschud*. Zie 2 Kon. 19:21. **geworden; allen**, Dat is, allen die haar in waarde hielden, te weten toen zij den Heere vreesde en heerschappij had over andere volken en natiën. **die haar eerden, achten haar onwaard, dewijl zij haar naaktheid gezien hebben**; Beroofd zijnde van hare versierselen, inzonderheid van alle godzaligheid ontbloot zijnde; vergelijk Jer. 13:22,26; Ezech. 16:37; Hos. 2:9; Nah. 3:5. **zij zucht ook**, Te weten nu zij indachtig wordt

hoe lelijk zij God verlaten heeft, hulp zoekende waar gene te vinden was. **en zij is achterwaarts gekeerd**. Dat is, zij is beschaamd geworden, dewijl zij van den Heere, haar rechten man, verstoten werd.

9. **Teth.** Haar onreinheid Dat is, haar lelijke zonden; ene manier van spreken, genomen van de onreinheid der vrouwen. Dit zijn de woorden der godzalige gemeente, belijdende de rechtvaardigheid Gods in het straffen der hardnekkige onboetvaardige zondaars. **is in haar zomen**, Dat is, merkkelijk te zien; de tekenen der schandelijke zonden, die zij begaan heeft, hangen haar nog aan. Zie de aantekening Lev. 18:6, en vergelijk Jer. 13:22,26. **zij heeft niet gedacht aan haar uiterste**, Of, *aan haar einde*; dat is, zij ging voort in haar goddeloos leven, niet denkende dat haar eens rekening zou afgeëist worden van haar doen en laten, en dat zij alsdan hare straf zou te dragen hebben; zie Pred. 7:38. **daarom is zij wonderbaarlijk omlaag gedaald**; Dat is, op een schielijke en vreemde manier. Het koninkrijk van Juda is na den dood van den koning *Josia* in twee en twintig jaren teniet gegaan. **zij heeft geen trooster**. Daar is niemand, die haar met raad of daad bijstand doet, Klaagl. 1:7. **HEERE**, Dit zijn de woorden der overgebleven burgers van Jeruzalem, of van het volk Gods aldaar. **zie mijn ellende aan**, Versta hierbij: en verlos mij uit dezelve. Zie Ps. 31:8; Hand. 7:34. **want de vijand maakt zich groot**. Dat is, de vijand verheft zich. Zie de aantekening Ps. 35:26, en Ps. 38:17.

10. **Jod.** De tegenpartijder Dit zijn wederom woorden van den profeet. **heeft zijn hand aan al haar gewenste dingen** Hierdoor moet men inzonderheid verstaan het heilige gereedschap, of de kostelijke vaten van den tempel, welke de Chaldeën weggevoerd hebben; Jer. 52:17,18. **uitgebreid; immers heeft zij aangezien**, Te weten de stad Jeruzalem, dat is, de burgers en inwoners van Jeruzalem. **dat de heidenen** De Chaldeën eigenlijk. **in haar heiligdom gingen**, Versta hier door

het heiligdom niet alleen het Joodse land, hetwelk een heiligdom genoemd wordt, Exod. 15:17, maar ook den heiligen tempel, ja het heilige der heiligen, waar de heidenen ingebroken zijn. **waarvan Gij geboden hadt, Of, van welke Gij geboden hadt. dat zij in Uw gemeente** Dat is, dat zij onder uw volk niet zouden gerekend wordt; of dat zij geen ambt onder uw volk bedienen zouden. Zie de aantekening Deut. 23:3, en vergelijk Hand. 21:28. **niet komen zouden.**

11. *Caph.* Al haar volk zucht, Al het volk van Juda en Jeruzalem, van wat staat of rang het zij. **brood zoekende,** Het woord *brood* betekent dik Dat is, een ieder onder ons. Wijs al hetgeen de mens tot onderhouding van het lichaam behoeft, inzonderheid alles wat men eet, zodat *brood* ook somtijds *vlees* betekent. **zij hebben hun gewenste dingen voor spijs gegeven, om de ziel te verkwik** Dat is, een ieder onder ons. **ken.** Hebreeuws, *om de ziel weder te brengen, of te herstellen;* dat is, om haar te verkwik Dat is, een ieder onder ons. **onwaard geworden ben.** Dat is, gering en verachtzaam. Zie de aantekening Ps. 12:9; also ook boven Klaagl. 1:8.

12. *Lamed.* Gaat het ulieden niet aan, Alsof hij zeide: Roert u mijn ellendige staat niet? Hebt gij geen medelijden met mij? Let er vrij op, en neemt het ter harte. Anders: *het gaat ulieden niet aan;* dat is, gij laat ulieden wel denken dat u dit niet aangaat, maar zo gij wijs zijt, neemt het ter harte, let er wel terdege op, en spiegelt u aan mij. **gij allen, die over weg gaat? Schouwt het aan en ziet, of er een smart zij gelijk mijn smart,** Vergelijk Ezech. 5:9, en Dan. 9:12. **die mij aangedaan is, waarmede de HEERE mij bedroefd heeft ten dage der hittigheid Zijns toorns.**

13. *Mem.* Van de hoogte Dat is, van den hemel. **heeft Hij Te weten de Heere. een**

vuur Dat is, grote pijnen en smarten, die de mensen als een vuur verteren. **in mijn beenderen gezonden,** Dat is, in de sterkste delen van mijn lichaam, gelijk Ps. 6:3. Zie de aantekening Job 7:15. **waarover** Dat is, welke de Heere, niet enige menselijke kracht, bestiert en zulke kracht geeft, dat het mij verteert. **Hij Te weten de Heere. geheerst heeft; Hij Te weten de Heere. heeft voor mijn voeten een net uitgebreid, Hij Te weten de Heere. heeft mij achterwaarts doen keren, Hij Te weten de Heere. heeft mij woest en ziek gemaakt den gansen dag.** Hebreeuws, *gegeven;* dat is, Hij heeft mij alle middelen van verlossing benomen.

14. *Nun.* Het juk Het zware pak mijner menigvuldige zonden is als met touwen vastgebonden, en de Heere legt mij dat op den hals, hetwelk zo zwaar om te dragen is, dat het mij mijne krachten breekt. Vergelijk Deut. 28:48. De mensen zijnde als muilen en paarden, Ps. 32, zo temt hen het juk en de banden des tegenspoeds. **mijner overtredingen is aangebonden door Zijn hand, zij zijn samengevlochten, Te weten mijne overtredingen, die zijn al tezamen als in een bundeltje gevlochten. zij zijn op mijn hals Te weten mijne overtredingen, die zijn al tezamen als in een bundeltje gevlochten. geklommen;** Dat is, geleid. **Hij heeft mijn kracht doen vervallen;** Hebreeuws, *struikelen.* **de HEERE heeft mij in hun handen gegeven,** Dat is, in de macht der vijanden. **ik kan niet opstaan.** Dat is, alle kracht en vermogen is mij ten enenmale benomen, naar het oordeel van vlees en bloed; maar wat bij de mensen onmogelijk is, dat is mogelijk bij U, o mijn God.

15. *Samech.* De Heere heeft al mijn sterken Dat is, mijn kloeke helden; te weten op welken ik mij het meest verliet. **in het midden van mij vertreden;** Dat is, die in mij woonden. **Hij heeft een bijeenkomst** Dat is, Hij heeft vele vijanden tegen mij doen samenkomen, om de bloem

van mijn volk teniet te maken. Vergelijk Zef. 1:7,8. **over mij uitgeroepen, Of, tegen mij. om mijn jongelingen Eigenlijk keurlingen of uitgelezenen,** op wie ik mij nog enigszins had mogen verlaten. Zie Hos. 9:12,13. **te verbreken; de Heere heeft de wijnpers der jonkvrouw,** De Heere heeft hare inwoners door den vijand verpletterd en in stukken gebroken, gelijk de druiven in de pers verbroken worden. Vergelijk Jes. 63:3; Openb. 14:19,20, en Openb. 19:15. Anders: *De Heere heeft de dochter van Juda vertreden, als in een wijnpers. der dochter van Juda, getreden.*

16. *Ain.* Om dezer dingen wille ween ik; Te weten vanwege mijn grote en menigvuldige zonden, weshalve ik nu zo vele en zo grote straffen moet dragen. **mijn oog, mijn oog vliet af van water, Of, daar vliet water uit. omdat de trooster,** Dat is, de Heere zelf, de God aller vertroosting; 2 Cor. 1:3. Of versta door den trooster hare vrienden, die haar troosten zouden; zie Klaagl. 1:2,7. **die mijn ziel zou verkwikken, Hebreeuws, wederbrengen. verre van mij is; mijn kinderen** Dit is de oorzaak, waarom zij zo grotelijks troost van node heeft. **zijn verwoest,** Dat is, zij zijn in een ellendigen staat. **omdat de vijand Of, want de vijand heeft de overhand;** vergelijk boven Klaagl. 1:5. **de overhand heeft.**

17. *Pe.* Sion breidt haar handen uit, Zie Jer. 4:31. **daar is geen trooster voor haar; de HEERE heeft van Jakob** Dat is, God heeft dengenen, die Jeruzalem haten, macht gegeven haar aan alle zijden te benauwen. **geboden,** Door heimelijke ingeving bewogen. En zulks doet Hij door zijn rechtvaardig oordeel, Hij alleen wetende het kwade wel te gebruiken. **dat die rondom hem zijn, zijn tegenpartijders zouden zijn; Jeruzalem is als een afgezonderde vrouw** onder hen. Zie boven Klaagl. 1:8.

18. *Tsade.* De HEERE is rechtvaardig, In al deze dingen moet Ik bekennen dat de

Heere rechtvaardiglijk handelt; vergelijk Ps. 119:137; Dan. 9:7. **want ik ben Zijn mond wederspanning geweest;** Zijne geboden, die door den mond zijner profeten mij zijn aangediend; zie boven Klaagl. 1:5,8. **hoort toch,** Dat is, ik wens dat alle volken der aarde de vreeslijke oordelen Gods over mij mochten waarnemen. **alle gij volken, en ziet mijn smart; mijn jonkvrouwen en mijn jongelingen** Dat is, degenen waar de toekomstige eeuw van zou geplant worden. Zie Deut. 28, Deut. 29. **zijn in de gevangenis gegaan.**

19. *Koph.* Ik riep tot mijn liefhebbers, Dat is, mijne bondgenoten, op wie ik mij had verlaten en bij wie ik hulp en troost placht te zoeken, te weten de Egyptenaars en Assyriërs. Zie Jer. 2:36, en Jer. 22:20. Anderen nemen het in dezen zin: *Mijne liefhebbers;* dat is, degenen, wien de zorg en het opzicht over mij van God bevolen was, te weten mijne priesters en oudsten, die zichzelf niet hebben kunnen redden, want zij zijn versmacht, gelijk zij, enz. **maar zij hebben mij bedrogen;** Dat is, ik heb tevergeefs troost bij hen gezocht, zij hebben mij noch met woorden noch met werken bijstand gedaan. **mijn priesters en mijn oudsten** De regeerders der kerk en van het land. **hebben in de stad den geest gegeven, als zij spijs voor zich zochten, opdat zij hun ziel mochten verkwikken.** Gelijk boven Klaagl. 1:11.

20. *Resch.* Aanzie, Zie mij aan met uw barmhartige ogen. HEERE, want mij is bange; mijn ingewand is beroerd, Of, *omgeroerd, of bemodderd, of werpt drek op,* gelijk een water dat omgeroerd wordt; zie Job 16:16; Ps. 46:4. **mijn hart heeft zich omgekeerd** Van benauwdheid ligt mijn hart in mij en rolt, omdat ik zo grotelijks gerebelleerd heb tegen den Heere mijnen God. **in het binnenste van mij, want ik ben zeer wederspanning geweest;** Hebreeuws, *wederspanning zijnde ben ik wederspanning geweest.* **van buiten heeft mij het zwaard** Zie Deut. 32:25; Jer. 14:18,

en Jer. 15:7, en Jer. 18:21. van kinderen beroofd, van binnen is als de dood. Of, *binnenshuis is als de dood; of is de dood zelf.* Hebreeuws, *in het huis.*

21. *Schin.* Zij horen, dat ik zucht, *maar* ik heb geen trooster; al mijn vijanden horen mijn kwaad; Dat is, mijn ondergang, of mijn geklag, hetwelk ik dagelijks doe vanwege mijn ellende, jammer en verdriet. *en* zij zijn vrolijk, dat Gij het gedaan hebt; Dat is, dat Gij mij zulke ellende en zwaarigheid hebt opgelegd, o Heere. *als* Gij den dag zult voortgebracht hebben, Te weten dien dag of tijd der versterking van Babel. *dien* Gij uitgeroepen hebt, Dat is, dien gij door uwe profeten, namelijk Jesaja, Jeremia en anderen, verkondigd hebt, namelijk dat Babel op denzelfden zou versterkt worden. **zo** zullen zij zijn, gelijk ik ben. Dat is, hunne ellende zal dan in deze wereld zo groot zijn als de mijne nu is; behalve de straffen en pijnen, die zij in de eeuwigheid te verwachten hebben.

22. *Thau.* Laat al hun kwaad Dat is, voor u ter gedachtenis al hunne boosheden; te weten om die te straffen als Gij op uwen troon zult gezeten zijn om recht te doen; vergelijk Ps. 9:8. **voor Uw aangezicht komen, en doe hun,** En laat hen niet ongestraft heengaan, gemerkt Gij mij dus zwaarlijk plaagt vanwege mijne zonden. **gelijk als Gij mij gedaan hebt vanwege al mijn overtredingen; want mijn zuchtigen zijn vele, en mijn hart is mat.** Of, *zwak, of flauw,* vergelijk boven Klaagl. 1:13;; Job 10:20,21; Jes. 1:5; onder Klaagl. 5:17.

Klaagliederen van Jeremia 2

1. *Aleph.* Hoe heeft de Heere de dochter Sions Dat is, het volk van Jeruzalem, hetwelk Gode zo lief en waard placht te zijn, als een dochter haren ouders. Zie Ps. 87:2. **in Zijn toorn** Zijnde over haar onstoken vanwege hare zonden en menigvuldige overtredingen. **bewolkt?** Of,

met ene wolk bedekt; de zin is: In de plaats, waar God de Heere eertijds zijn volk met een dikke wolk ten goede bedekt heeft, daar bedekt Hij hen nu met een dikke wolk van menigerlei ellende. Hij heeft de heerlijkheid van Israel van den hemel *op* de aarde nedergeworpen; Dat is, van den hoogsten trap der voortreffelijke heerlijkheid tot den nederigsten stand der ellende; vergelijk Obad.:4; Ps. 102:11; Matth. 11:23. **en Hij heeft aan de voetbank Zijner voeten** Dat is, aan zijnen tempel en aan den godsdienst, dien men daarin oefende; of versta door *de voetbank* de ark des verbonds; zie 1 Kron. 28:2; zie ook Exod. 25:18,19,20; 2 Sam. 6:2; 2 Kon. 19:15; Ps. 99:5, en Ps. 132:7. **niet gedacht in den dag Zijns toorns.** Te weten als Hij in zijn toorn Jeruzalem door de Chaldeën heeft laten versterken.

2. *Beth.* De Heere heeft al de woningen Jakobs Dat is, al de schone behuizingen, waarin Hij zijn volk, te weten de nakomelingen van Jakob, geplaatst had. **verslonden,** Dat is, schielijk te schande gemaakt, zodat zij schijnen opgeslokt of verslonden te zijn. **en heeft ze niet verschoond;** Hij heeft de **vastigheden** Dat is, al de bolwerken, kastelen, torens, die in het Joodse land opgericht waren tot bescherming des lands; vergelijk Luk. 19:44. **der dochter van Juda** Dat is, de nakomelingen van Jakob. **afgebroken in Zijn verbolgenheid,** Ontstoken zijnde over zijn volk vanwege hun menigvuldige overtredingen. Hij heeft gemaakt, dat zij de aarde raken; Hij heeft het koninkrijk Dat is, Hij heeft de ganse natie der Joden, hoge en lage stadspersonen, als onrein verworpen en overgegeven in de handen der goddeloze volken om van hen mishandeld en van alle heerlijkheid beroofd te worden; vergelijk Jes. 47:6. **en deszelfs vorsten ontheilgd.**

3. *Gimel.* Hij heeft, in ontsteking des toorns, Dat is, in zijn groten toorn, gelijk Deut. 29:24. **den gehelen hoorn** Dat is, al de macht en heerlijkheid van het Joodse volk;

zie Deut. 33:17; 1 Sam. 2:1; Jer. 48:25. Israels afgehouwen; Hij heeft Zijn rechterhand Dat is, Hij heeft ons zijne macht, bijstand en gunstige hulp onttrokken. achterwaarts getrokken, toen de vijand kwam, Hebreeuws, *van*, of *voor het aangezicht des vijands*. De zin is dat Hij de Israëlieten niet helpen wilde toen zij voor den vijand vluchtten. en Hij is tegen Jakob ontstoken Tegen de nakomelingen van Jakob, doch inzonderheid tegen den stam van Juda. als een vlamvend vuur, *dat* rondom verteert.

4. *Daleth*. Hij heeft Zijn boog gespannen Hebreeuws, *getreden*; zie Ps. 7:13. als een vijand; De zin is: De Heere maakt zijne wapenen nog vaardig om ons nog meer te bederven, gelijk de vijanden doen, die elkander zoeken te beschadigen. Hij heeft zich *met* Zijn rechterhand gesteld Te weten tegen Zion. als een tegenpartijder, dat Hij doodde al de begeerlijke dingen der ogen; Zie 1 Kon. 20:6; vergelijk Ezech. 24:16,21,25. Versta hier door *de begeerlijke dingen der ogen* de jonge manschap, de bloem des volks, idem, de priesters, de vorsten, en al wat lieflijk en aangenaam was. Hij heeft Zijn grimmigheid in de tent der dochter Sions Dat is, in het midden van zijn volk, of in de stad Jeruzalem. uitgestort als een vuur. Dat is, zeer overvloedig laten komen; zie de aantekening Ps. 79:6.

5. *He*. De Heere is geworden als een vijand; Den mensen kan men enigszins tegenstand doen, maar Gode geenszins. Hij heeft Israel verslonden, Zie Klaagl. 2:2. Hij heeft al haar paleizen Te weten van dochter Zions, dat is Jeruzalem. verslonden. Zie Klaagl. 2:2. Hij heeft deszelfs vastigheden verdorven; Te weten Israëls. De zin is: De Heere heeft al de sterkten en forteressen verwoest, die gebouwd waren tot bescherming der Israëlieten. en Hij heeft bij de dochter van Juda het klagen en kermen

vermenigvuldigd. Of, *de treuring en droefheid*; gelijk Jes. 29:2.

6. *Vau*. En Hij heeft Zijn hut Of, *tuin*; dat is, tabernakel of tempel. Zie Ps. 76:3, en Ps. 80:13, en Ps. 89:41, enz. en Jes. 5:5. met geweld afgerukt, Of, *met wrevel*. Het Hebreeuwse woord betekent iets met onstuimigheid wegrukken, vergelijk Ps. 80:13, en Ps. 89:41, enz. en Jes. 5:5. als een hof, Hij heeft Zijn vergaderplaats Of *de plaats zijner samenkomst*, waar zijn volk placht te vergaderen om den godsdienst te oefenen; te weten den tempel en de synagogen. verdorven; de HEERE heeft in Sion doen vergeten den hoogtijd en den sabbat, Dat is, het houden van de gewone feesten alle jaren en den sabbat alle week. en Hij heeft in de gramschap Zijns toorns den koning en den priester Dat is, de regeerders van landen en steden, alsook de leraars der kerk. De zin is: Hij heeft zo den kerkelijken als den burgerlijken staat het onderst boven gekeerd. smadelijk verworpen.

7. *Zain*. De Heere heeft Zijn altaar verstoten. Hij heeft Zijn heiligdom Dat is zijnen tempel. te niet gedaan, Anders: *verfoeid*; alsof het een vervloekte plaats ware geworden, waardig dat men er een afgrijzen van heeft. De zin is: Hij kan nu die plaats niet lijden of verdragen, in welke Hij voor dezen een lust en welgevallen gehad heeft; vergelijk Ps. 89:40. Hij heeft de muren harer paleizen Te weten van de dochter van Zion; dat is Jeruzalem. in des vijands hand overgegeven; Of, *besloten*. zij hebben in het huis des HEEREN Te weten hare vijanden, en met name de Chaldeën, toen zij de stad en den tempel hadden ingenomen en verwoest, hebben met groten triomf gejuicht, geschreeuwd en geroepen, even gelijk het volk Gods placht te doen op de feestdagen, inzonderheid op de hoge feestdagen, den Heere met vreugdegezang in den tempel lovende; zie Ps. 74:4. een stem verheven Hebreeuws, *gegeven*. als op den dag eens gezetten hoogtijds.

8. *Cheth*. De HEERE heeft gedacht Dat is, Hij heeft besloten en verordineerd. te verderven den muur der dochter Sions; Dat is, de bescherming van Jeruzalem. Hij heeft het richtsnoer Dat is, Hij heeft ontworpen de zekerheid van den ondergang der stad Jeruzalem. Zie 2 Kon. 21:13; Jes. 34:11. Het is ene manier van spreken, genomen van de metselaars en timmerlieden. *daarover* getogen, Hij heeft Zijn hand niet afgewend, Dat is, niet teruggetogen. dat Hij ze niet verslonde; Dat is, Hij heeft niet opgehouden totdat Hij hen ten enenmale verwoest heeft. en Hij heeft den voormuur en den muur te zamen Of, voorschans, dwinger, bolwerk, vesting, voorburg, wal, forteres; zie Ps. 122:7. treurig gemaakt, Dat is, Hij heeft zelfs den gevoellozen creaturen oorzaak van treuren gegeven. zij zijn verzwakt. Te weten, door een geweldig verderf. Anders: *verwoest, geruïneerd*.

9. *Teth*. Haar poorten zijn in de aarde verzonken; Alzo dat de vijanden een vrijen pas daardoor gekregen hebben om in de stad te komen. Hij heeft haar grendelen Dat is, alle sterkten en sloten, zodat zij nu geen geweld kunnen tegenstaan. verdorven en gebroken; haar koning en haar vorsten Dat is, zij moeten nu leven en verkeren onder de volken, die den waren godsdienst vijand zijn. zijn onder de heidenen; er is geen wet; haar profeten vinden ook geen gezicht van den HEERE. Dat is, zij hebben ook zo overvloedige openbaringen niet als zij plachten te hebben; zie Ps. 74:9.

10. *Jod*. De oudsten Dat is, de wijste en statigste onder het volk, die wel eertijds op koetswagens of schone paarden door de stad en over het land plachten te rijden en te reizen. der dochter Sions zitten op de aarde, zij zwijgen stil, Als verbaasd en versuft zijnde vanwege hun grote ellende. zij werpen stof op hun hoofd, Zij betonen grote tekenen van verslagenheid en van droefheid. Zie Job 2:12. zij hebben zakken

aangejord; Dat is, rouwklederen, gelijk Joël. 1:8,13; Jona 3:5,6; zie de aantekening Gen. 37:34. de jonge dochters van Jeruzalem Die gemeenlijk plachten omhoog te zien *Jes. 3:16*, en met haar schoonheid te pronken, die zien nu nederwaarts, als zijnde beschaamd over zichzelf. laten haar hoofd ter aarde hangen.

11. *Caph*. Mijn ogen Dat is, ik ween zoveel dat mijne ogen daardoor bijna vergaan zijn. Wij zouden zeggen: Ik schrei mij de ogen uit. Zie Ps. 6:7,8, en de aantekening aldaar. zijn verteerd door tranen, mijn ingewand wordt beroerd; Zie boven Klaagl. 1:20. mijn lever Dat is, mijn inwendige delen zijn versmolten en zij ontvallen mij; of het bloed vliet weg uit mijn leven. Zie Job 16:13. is ter aarde uitgeschud, vanwege de breuk der dochter mijns volks; Dat is, wanneer ik aanmerk de ellendigheden en verbrekingen, die de kerk Gods lijdt; zie Jer. 4:6. omdat het kind en de zuigeling op de straten der stad in onmacht zinken; Of, *bezwijmen, bezwijken*; te weten van honger en dorst en gebrek van alle nooddrift. Zie Jes. 57:16.

12. *Lamed*. Als zij tot hun moeders zeggen: Te weten de kleine kinderen. Waar is koren Dat is brood, noodwendig voedsel. en wijn, Om ons in onze zwakheid te verkwikken. als zij op de straten der stad in onmacht zinken, als de verslagenen; als zich hun ziel uitschudt De zin is: Als zij hun leven weder overgeven aan hunne moeders, overmits die hun geen voedsel geven om hen in het leven te behouden. in den schoot hunner moeders.

13. *Mem*. Wat getuigen Of, *wat getuigenis*; alsof hij zeide: Welk een voorbeeld zal ik u voor ogen zetten, door hetwelk ik u zou mogen troosten? Ik vind nergens een volk, dat ooit zo hard is gestraft geworden als gij gestraft wordt. Anderen nemen het in dezen zin: Wat zal ik nemen om te getuigen dat gij geen grote redenen hebt om dus te roepen en te tieren. Zie de

aantekening Jes. 51:19. **zal ik u brengen, wat zal ik bij u vergelijken,** Te weten in deze uwe ellende. **gij dochter Jeruzalems?** Dat is, gij volk Gods. **Wat zal ik bij u vergelijken,** Te weten in deze uwe ellende. **dat ik u trooste, gij jonkvrouw, dochter Sions, want uw breuk** Dat is, uwe ellenden zijn breed, diep, krachtig en schier onbegrijpelijk, gelijk de scheuren of inbreuken, die de zee maakt; gij zijt zulk een spiegel van Gods hevigen toorn als er nog nooit tevoren in de wereld geweest is. **is zo groot als de zee, wie kan u helen?** Welke middelen zijn er in de wereld te vinden om u te redden? Naar het oordeel van een ieder is uw staat hopeloos, daar is geen helpen meer aan.

14. **Nun.** Uw profeten Versta dit van de valse profeten, die de boze Joden zichzelf verkoren hadden, of die zichzelf uitgaven voor leidlieden of stuurlieden en onderwijzers, maar niet van God gezonden, noch de rechte profeten zijnde; zie Jer. 2:8, en Jer. 5:31, en Jer. 14:14, en Jer. 23:16, en Jer. 27:10, en Jer. 29:8,9; Ezech. 13:2. **hebben u ijdelheid** Dat is, zodanige dingen, die ganselijk niet strekten ten goede, noch tot godzaligheid; als bij voorbeeld: zij hebben u den vrede en aller dingen overvloed verkondigd, als God het tegendeel dreigde. Zie Jer. 28:2,3,15, en Jer. 29:8. **en ongerijmdheid** Hebreeuws, *onsmakelijke dingen*. Zie Job 1:22, en Jer. 23:13. **gezien,** Dat is geprofeteerd. Want profetieën zijn goddelijke gezichten den profeten geopenbaard. **en zij hebben u uw ongerechtigheid niet geopenbaard,** Dat is, zij hebben u uwe zonden en overtredingen niet oprechtelijk voorgedragen, om u in uwe conscientie te overtuigen. **om uw gevangenis** Dat is, dat zij u daardoor tot oprecht berouw en leedwezen zouden gebracht hebben, om alzo de oordelen Gods voor te komen. **af te wenden, maar zij hebben voor u gezien** Dat is, zij hebben u, als in Gods naam, geleerd dingen, die vals en nergens toe nut en oorbaarlijk waren. **ijdele lasten** Dat is, profetieën; zie Jer.

13:1. **en uitstotingen.** De zin is: Naar welke te luisteren de gereedste weg was om u uit uw land te brengen. Want dwalingen te leren en te geloven is de fontein van al de zonden, om welker wil God gemeenlijk de kinderen der mensen straft.

15. **Samech.** Allen, Te weten van welken staat of stand zij zijn, doch versta die, welke vreemd zijn van de ware religie. **die over weg gaan, klappen met de handen** Tot uw spot. Hebreeuws, *met de palmen*. Zie de aantekening Job 27:23. **over u, zij fluiten** Zie 1 Kon. 9:8; 2 Kon. 19:21; Job 16:9; Jer. 18:16. **en schudden hun hoofd over de dochter Jeruzalems, zeggende:** Is dit die stad, waar men van zeide, dat zij volkomen van schoonheid was, een vreugde der ganse aarde? Vergelijk Ps. 48:2, en Ps. 50:2.

16. **Pe.** Al uw vijanden sperren Zie Ps. 22:14. Anders: *doen hunnen mond wijd open.* **hun mond op over u, zij fluiten en knersen met de tanden, Of, zij bijten op de tanden.** zij zeggen: Wij hebben haar verslonden; Dat is, wij hebben hen nu tot zulk een staat gebracht, dat zij niet weder opstaan zullen. **dit is immers de dag,** De zin is: Wij hebben lang gewenst dezen dag te zien, dien wij nu zien en beleven. **dien wij verwacht hebben, wij hebben hem gevonden, wij hebben hem gezien.** Of, *wij zien hem nu,* te weten met lust en met vreugde.

17. **Ain.** De HEERE heeft gedaan, De Heere heeft over u laten komen al wat Hij besloten had over u te brengen. Vergelijk Lev. 26:17; Deut. 28:15. **wat Hij gedacht had, Hij heeft Zijn woord vervuld,** Aldus wordt het Hebreeuwse woord ook genomen Jes. 10:12; Zach. 4:9. **dat Hij bevolen had** Dat is, dat Hij door zijne profeten tevoren verkondigd en gedreigd had. Zie Lev. 26, en Deut. 28. **van oude dagen; Gelijk Klaagl. 1:7.** Hij heeft afgebroken en niet gespaard; en Hij heeft den vijand Hem gevende macht en overwinning over u.

over u verblijd, Hij heeft den hoorn
Dat is, Hij heeft dengenen, die u haten, grote
sterkte en macht gegeven. Zie van het woord
horen, boven Klaagl. 2:3. **uwer**
tegenpartijders verhoogd.

18. *Tsade.* Hun hart schreeuwde tot
den Heere: O gij muur der dochter
Sions, Dit zijn woorden van den profeet,
alsof hij zeide: O gij volk, woonachtig binnen
de muren van Zion, of Jeruzalem, op welke
zich Juda, als op een sterken muur, verlaten
heeft. laat dag en nacht tranen
afvlieten Vergelijk boven Klaagl. 1:2,16. als
een beek; geef uzelve geen rust, uw
oogappel Hebreeuws, *de dochter van uw*
oog zwijge niet; dat is, uw oogappel. Zie Ps.
17:8. houde niet op! Te weten van tranen
uit te storten.

19. *Koph.* Maak u op, Een gebod aan de
godzaligen tot bidden. maak geschrei des
nachts Dat is, klaag den Heere openlijk en
vrijmoediglijk uwen nood. in het begin
der nachtwaken, Hebreeuws, *aan het*
hoofd der nacht-wachten; dat is, te dien tijde
als de nacht begint. stort Vergelijk Ps. 22:15,
en Ps. 42:5, en Ps. 62:9, en Ps. 102:1. uw
hart uit Dat is, al de zwaarigheid, die gij in uw
hart hebt. voor het aangezicht des
Heeren als water; hef uw handen tot
Hem op Hebreeuws, *palmen*. Alzo Klaagl.
2:20,22. voor de ziel uwer kinderkens,
Dat is, voor het leven, gelijk Ps. 6:5. De zin is:
Om te bidden dat God uw kleine kinderen wil
verschonen. die in onmacht gevallen
zijn van honger, Of, *die versmacht zijn*.
vooraan op alle straten. Hebreeuws,
aan het hoofd van alle straten; dat is aan alle
hoeken, wegen en stegen der stad; vergelijk
Jes. 51:20, en onder Klaagl. 4:1.

20. *Resch.* Zie, HEERE, aanschouw
toch, aan wien Gij alzo gedaan hebt;
Te weten, niet aan de heidenen, maar aan uw
eerstgeboren zoon, Exod. 4:22, aan uw
uitverkoren volk van Israël; Exod. 19:6; Deut.
4:7, en Deut. 7:6. zullen dan de vrouwen
haar vrucht eten, Dat is, hare kinderen,
de vrucht van haar buik. De profeet beklagt

hier de wreedheid, die onder Gods volk
gebeurde; vergelijk onder Klaagl. 4:10. de
kinderkens, die men op de handen
draagt? Alzo ook onder Klaagl. 2:22. Anders:
die aan de palm geleid worden. Men leest
twee malen dat de moeders in het Joodse
land hare kinderen gegeten hebben, te
weten, in de belegering van Samaria, 2 Kon.
6:26, en in de belegering van Jeruzalem door
Vespasianus en *Titus Josefus*. Zullen dan
de profeet en de priester in het
heiligdom des Heeren gedood
worden? Dat is, in den tempel, in die plaats,
Heere, die Gij zelf tot een heilig gebruik
verordineerd hebt.

21. *Schin.* De jongen en de ouden
liggen op de aarde op de straten;
mijn jonkvrouwen en mijn
jongelingen Die zelfs de wrede soldaten
plachten te verschonen. zijn door het
zwaard gevallen; Zijn wredelijk
omgebracht. Gij hebt ze in den dag
Uws toorns gedood, Gij, o Heere, in uw
rechtvaardigen toorn. Gij hebt ze
geslacht en niet verschoond.

22. *Thau.* Gij hebt mijn
verschrikkingen Dat is, al hetgeen mij
mocht verschrikken. van rondom
geroepen, als tot een dag Zie boven
Klaagl. 1:15. eens gezetten hoogtijds;
en er is niemand aan den dag des
toorns des HEEREN ontkomen of
overgebleven; die ik op de handen
gedragen en opgetogen heb, die
heeft mijn vijand omgebracht.

Klaagliederen van Jeremia 3

1. *Aleph.* Ik ben de man, De profeet
spreekt hier van zichzelf alleen niet onder
den naam van een man, maar van de gehele
kerk, die maar één lichaam uitmaakt. *die*
ellende gezien heeft door de roede
Zijner verbolgenheid. Te weten des
Heeren; vergelijk Jes. 10:5.

2. *Aleph.* Hij heeft mij geleid en
gevoerd in de duisternis, Dat is, in grote

ellenden en zwarigheden; zie Gen. 15:12. Alzo betekent *licht* hier groten welstand; zie Ps. 27:1. en niet *in* het licht.

3. **Aleph.** Hij heeft Zich immers tegen mij gewend, Hij heeft Zijn hand Dat is, plaag, straf. Zie Ps. 32:4. den gansen dag veranderd. Of, *omgekeerd*; de zin is: Nu slaat Hij mij met die hand, met welke Hij mij tevoren heeft beschut en beschermd. In één woord: Hij stelt zich geheel anders tegen mij dan Hij placht te doen; zie de aantekening Ps. 77:11.
4. **Beth.** Hij heeft mijn vlees en mijn huid oud gemaakt, Dat is, de tekenen van zijn zware hand tegen mij, vanwege mijne zonden, blijken daaraan, dat mijn vlees vergaat en mijne huid verrimpelt. Hij heeft mijn beenderen gebroken. Dat is, Hij heeft mij al mijne kracht benomen. Zie ook boven Klaagl. 1:13, en Ps. 6:3,4, en Ps. 32:3, en Ps. 51:10, en Ps. 141:7; Jes. 38:13.
5. **Beth.** Hij heeft tegen mij gebouwd, Dat is, Hij heeft mij rondom bezet en besloten als met bolwerken der ellenden, zodat ik zijn hand niet kan ontkomen of tegenstaan; zie Job 10:17. en Hij heeft *mij met galle en moeite omringd*. De gal betekent, vanwege hare bitterheid, grote ellenden en kwaad, dat den mensen overkomt, alzo Klaagl. 3:19; Jer. 8:14, en Jer. 9:15, en Jer. 23:15; zie Ps. 69:22.
6. **Beth.** Hij heeft mij gezet Dat is, Hij heeft mij in grote zwarigheden gebracht; zie Klaagl. 3:2; Ezech. 37:13. Anderen verstaan dit van de gevangenis, waarin Jeremia heeft gesloten gelegen. Anderen verstaan het van de graven. in duistere plaatsen, als degenen, Hebreeuws, *als de doden der eeuwigheid*; dat is gelijk degenen, die over langen tijd gestorven en nu al vergeten zijn; vergelijk Ps. 88:5,6,7, en Ps. 143:3, en de aantekening aldaar. die over lang dood zijn.
7. **Gimel.** Hij heeft mij toegemuurd, Zie Job 19:8; zie ook boven Klaagl. 3:5, en onder Klaagl. 3:9. dat ik er niet uit gaan kan; Hij heeft mijn koperen boeien verzaard. Of, *mijn stalen boeien*. Anders, *mijn ijzers*; dat is, Hij heeft mijne ellenden, die

mij omsingelen, van tijd tot tijd meer en meer vergroot.

8. **Gimel.** Ook wanneer ik roep en schreeuw, sluit Hij Of, *Hij sluit mijn gebed uit*; dat is, Hij neemt mijn gebed niet aan, immers gevoel ik geen verlichting; vergelijk Ps. 22:2, en Ps. 77:8, enz. *de oren voor mijn gebed*.
9. **Gimel.** Hij heeft mij wegen toegemuurd Dat is, Hij heeft mij alle wegen van uitkomst afgestopt met onoverwinnelijke verhindernissen; zie Num. 22:24; Job 19:8, en Hos. 2:5. met uitgehouwen stenen, Of, *gesnedene*; zie 1 Kron. 22:2; zie ook Jes. 9:9. Hij heeft mijn paden verkeerd. Dat is, Hij heeft al mijne aanslagen teniet gemaakt, die ik voorgenomen had tot mijne verlossing. Het is enerlei zin met Klaagl. 3:5,7.
10. **Daleth.** Hij is mij een loerende beer, Of, *Hij heeft op mij geloerd als een beer*, enz.; vergelijk Job 10:16; Jes. 38:13; Hos. 5:14, en Hos. 13:8; Amos 5:19. een leeuw in verborgen plaatsen. Een leeuw, schuilende in zijn hol en loerende op de mensen of beesten, die voorbijgaan, om die te betrappen en te verslinden. Zie deze gelijkenis ook Hos. 5:14, en Hos. 13:7.
11. **Daleth.** Hij heeft mijn wegen afgewend; Dat is, Hij heeft mijne daden geheel tot een ander einde gewend dan ik gemeend had. Anders: *Als mijne wegen wederspanning of afwijkende zijn, zo verbreekt of verscheurt Hij mij*. en Hij heeft mij Dat is, Hij heeft zo den kerkestand als de politie verscheurd en te schande gemaakt. in stukken gebroken; Gelijk een schaap, dat in de klauwen der leeuwen of der beren vervalst. Hij heeft mij woest gemaakt. Dat is, Hij heeft mij beroofd van mijne vrienden, goederen en alle behulpzame middelen, zodat ik niets behouden heb.
12. **Daleth.** Hij heeft Zijn boog Dat is, Hij heeft zijne wapenen tegen mij bereid om gestrengelijk met mij te handelen. Gode worden hier en elders figuurlijkerwijze, stoffelijke wapenen toegeschreven. Zie Richt. 7:20; Job 16:12; Ps. 21:13; Hab. 3:9,11; Jes.

- 27:1, en Jes. 34:5,6. **gespannen**, Hebreeuws, *getreden*; zie Ps. 7:13, en Klaagl. 2:4. en Hij heeft mij den pijl Zie Job 16:12, en vergelijk Job 7:20; zie ook Ps. 64:4. **als ten doel gesteld**.
13. **He.** Hij heeft Zijn pijlen Hebreeuws, *de zonen*, of kinderen van zijn pijlkoker; zie Job 6:4. Daarom worden de pijlen aldus genoemd omdat zij in den pijlkoker besloten zijn; Ps. 127:4,5, worden ook de zonen bij pijlen vergeleken. **in mijn nieren doen ingaan**. Dat is, Hij heeft de pijlen zijner plagen doen gaan tot in de binnenste delen mijns lichaams en mijner ziel. Zie Job 16:13, en Job 19:27; Ps. 139:13.
14. **He.** Ik ben al mijn volk Te weten al dengenen, die mijne vrienden en bekenden geweest zijn; inzonderheid dengenen, die afgevallen zijn vanwege deze zware ellenden, die Gij, Heere, ons toeschikt. **tot belaching geworden**, Dat is, een stof van belaching en bespotting. **hun snarenspeel** Hebreeuws, *snarenslag*. De zin is: Zij dichten liedjes van mij en hebben hun genoegen daarin, dat zij mij dagelijks in hunne liedjes mijne ellende verwijten en voorwerpen; zie Job 17:6, en Job 30:9, en Ps. 69:13, en onder Klaagl. 3:63; vergelijk Deut. 28:37. **den gansen dag**.
15. **He.** Hij heeft mij met bitterheden verzadigd, Of met grote bitterheid, of met gans bittere spijs; dat is met groten angst, kruis en droefheid; zie boven Klaagl. 3:5, en onder Klaagl. 3:19. Hij heeft mij met alsem dronken gemaakt. Te weten, de Heere heeft mij, door de veelheid van droefenissen en smarten, schier van mijne zinnen en verstand beroofd.
16. **Vau.** Hij heeft mijn tanden Dat is, Hij heeft mij zulk brood te eten gegeven, dat vol zandstenen was, hetwelk mij de tanden gebroken heeft; zie Spreuk. 20:17. **met zandsteentjes verbrijzeld**, Hij heeft mij in de as nedergedrukt. Dat is, Hij heeft mij tot den allernederigsten en verachtelijksten staat gebracht.
17. **Vau.** En Gij hebt mijn ziel Dat is, allen welstand en vreugde hebt Gij, o Heere, ver van mijn hart weggedaan. **verre van den vrede verstoten**, ik heb het goede vergeten. Hij wil zeggen: Ik heb nu zolang in ellende geleefd, dat ik vergeten heb wat welstand en geneugte is; mij heugen geen goede dagen meer.
18. **Vau.** Toen zeide ik: Mijn sterkte Te weten, om deze ellende langer te kunnen dragen. **is vergaan**, en mijn hoop van den HEERE. Te weten, dat ik van dezelve eenmaal zou kunnen verlost worden, gelijk ik van den Heere gehoopt had.
19. **Zain.** Gedenk aan mijn ellende Anders: *gedenkende*, of *als ik gedacht*. en aan mijn ballingschap, Vergelijk boven Klaagl. 1:7. **aan den alsem en galle**. Dat is, aan de bitterheid, die daarin was. Zie Klaagl. 3:5,15.
20. **Zain.** Mijn ziel gedenkt er wel terdege aan, Hebreeuws, *gedenkende gedenkt er mijne ziel aan*; dat is, zij overdenkt en overlegt wel ernstiglijk de ellenden, die mij zijn overkomen vanwege mijne zonden. **en zij bukt zich neder in mij**. Zij wordt er door vernederd en gedwee gemaakt.
21. **Zain.** Dit zal ik mij ter harte nemen, Alsof hij zeide: Als ik deze dingen, *te weten die straks zullen verhaald worden* wel overweg, zo zal ik daaruit besluiten dat God mij nog eindelijk zal genadig zijn. **daarom zal ik hopen**;
22. **Cheth.** Het zijn de goedertierenheden des HEEREN, Dat is, het is aan de overvloeiende genade Gods toe te schrijven. **dat wij niet vernield zijn**, dat Zijn barmhartigheden Dat is, dat Hij ons nu nog zijne genade bewijst. **geen einde hebben**;
23. **Cheth.** Zij zijn allen morgen nieuw, Zie Ps. 73:14. De zin is: Wij gevoelen alle dagen nieuwe bewijzen uwer goedertierenheid te onswaarts. **Uw trouw is groot**. O Heere, uwe trouw is groot in het volbrengen uwer beloften; 1 Cor. 10:13; 2 Tim. 2:13.
24. **Cheth.** De HEERE is mijn Deel, De Heere is het, die mij aan ziel en aan lichaam

onderhoudt, zijnde in alle manier voor mij genoegzaam, Gen. 17:1; Ps. 16:5, en Ps. 73:26; Jer. 10:16. **zegt mijn ziel**, Dat is, ik ben in mijn hart daarvan genoegzaam verzekerd; zie de aantekening Ps. 16:5, en Ps. 18:3, en Ps. 73:25,26; Rom. 8:38. **daarom zal ik op Hem hopen.**

25. *Teth.* De HEERE is goed dengenen, die Hem verwachten, Dat is, die vastelijk zich op Hem verlaten en met waar geloof op Hem vertrouwen. **der ziele**, Dat is, den mens, die zich van ganser harte benaastigt om God te genaken door de middelen, die Hij verordineerd heeft om tot zijne kennis te komen. **die Hem zoekt.**

26. *Teth.* Het is goed, Hij is gelukkig, die zijne hoop vast op den Heere gesteld heeft en in stilheid verlossing van den Heere is verwachtende; zie Ps. 37:7; zie ook Jes. 30:7. Anders: *het is goed als men smart lijdt, dat men stil zij*, enz. **dat men hope, en stille zij op het heil des HEEREN.** Dat is, op de verlossing, die de Heere bewijst dengenen, die op Hem vertrouwen.

27. *Teth.* Het is goed voor een man, Dat is, voor een iegelijk. Anderen verstaan door *man* een voortreffelijken man. **dat hij het juk** Dat is, dat hij kruis en tegenspoed lijdt, en zich der tucht onderwerpt, opdat zijn boze en verdorven natuur getoomd en getemd worde; vergelijk Ps. 119:71. **in zijn jeugd draagt.** Eer de zonde te diep in zijn hart wortele en ten enenmale over hem heerse.

28. *Jod.* Hij Te weten, die het juk in zijne jeugd heeft leren dragen. Anders: *hij zal zitten*, enz., of, *dat hij zitte.* **zitte eenzaam**, Hij neme het kruis in zijne enigheid stil op, zonder groot gebaar te maken, gedachtig zijnde dat het de Heere hem tot zijn best heeft opgelegd; zie Ps. 39:10. **en zwijge stil, omdat Hij Te weten, die het juk in zijne jeugd heeft leren dragen.** Anders: *hij zal zitten*, enz., of, *dat hij zitte.* **het hem opgelegd heeft.**

29. *Jod.* Hij steke zijn mond Dat is, hij werpe zichzelf zeer deemoediglijk ter aarde voor het aanschijn Gods, bekennde

dat Hij hem met gerechtigheid al die ellende oplegt; vergelijk 1 Cor. 14:25; Job 42:6; Ps. 22:16,30; het tegendeel zie Ps. 73:8,9. **in het stof, zeggende: Misschien is er verwachting.** Alsof hij zeide: Ofschoon ik geen uitkomst zie, alle middelen mij omstaande en de hand des Heeren dus zwaar op mij zijnde, nochtans zal ik hopen, vertrouwend dat God mij toch eindelijk zijne genade zal laten smaken. Het woord *misschien* betekent niet altoos twijfeling of onzekerheid, maar ook dikwijls ene vertroosting of aanporring in zwaarwichtige zaken; gelijk Joz. 14:12. Zie de aantekening Joël. 2:14.

30. *Jod.* Hij geve zijn wang dien, Dat is, dat hij met geduld aanneme de slagen en plagen, die hem de mensen onverdiend of zonder wettelijke oorzaak aandoen. **die hem slaat, hij worde zat van smaad.** Zie Job 7:4. Het is hier te zeggen, met geduld allerlei kwaad verdragen.

31. *Caph.* Want de Heere zal niet verstoten in eeuwigheid.

32. *Caph.* Maar als Hij bedroefd heeft, zo zal Hij Zich ontfermen, naar de **grootheid Zijner goedertierenheden.** Of, *naar de veelheid*, z.g.; dat is, zijne goedertierenheid is zonder einde.

33. *Caph.* Want Hij plaagt of bedroeft des mensenkinderen Hebreeuws, *des mans kinderen, mans* voor *mensen*; zie Job 12:10. **niet van harte.** Hebreeuws, *niet uit zijn hart*; dat is, Hij heeft er geen lust aan, maar de zonden der mensen zijn de oorzaken daarvan; vergelijk Jes. 28:21. En als Hij zijne kinderen kastijdt, dat doet Hij om hen van zondigen af te trekken.

34. *Lamed.* Dat men al de **gevangenen der aarde** De zin is: Ofschoon de Heere dikwijls de tirannen als roeden gebruikt, zo heeft Hij nochtans daar geen welgevallen aan, dat men al degenen, die door de macht en het geweld in de gevangenis geworpen zijn, zou zonder aanzien van personen en daden te schande maken. Zie Ps. 109:16; Zach. 1:15; Luk. 6:36. **onder**

- Zijn voeten verbrijzelt; Dat is, *vertreedt*. Zie voorbeelden hiervan, Joz. 10:24, en vergelijk Job 5:4; Ps. 143:3, en Ps. 44:20.
35. *Lamed*. Dat men het recht eens mans buigt Dat is, vertrekt, verwijlt, hetzij door valse getuigen of andere onbetamelijke middelen; zie een voorbeeld Luk. 18:4, en vergelijk Exod. 23:6,7; Deut. 16:19; 2 Kron. 19:6,7. **voor het aangezicht des Allerhoogsten;**
36. *Lamed*. Dat men een mens verongelijkt Hetzij door geweld, gezag of arglistigheid. Hebreeuws, *verkeert*. in zijn twistzaak; Of *rechtvordering, proces*. **ZOU het** Zou er de Heere geen acht op geven? **de Heere niet zien?**
37. *Mem*. Wie zegt wat, Welk creatuur in den hemel of op de aarde kan met zekerheid zeggen dat zulks zal geschieden, daar het toch niet kan geschieden, tenzij dat het den Heere belieft het te doen? De voorzienige regering Gods strekt zich over alle dingen, die er geschieden in den hemel of op de aarde. **hetwelk geschiedt, zo het de Heere niet beveelt?**
38. *Mem*. Gaat niet uit Is het niet God, die alle dingen in zijn raad besluit, ordineert en in het werk stelt? **den mond des Allerhoogsten** Dat is, besluit of bevel; zie Gen. 41:40. **het kwade en het goede?** Hebreeuws, *kwaden*. De zin is: Alle tegenspoed en voorspoed, die den mens overkomt; zie Amos 3:6.
39. *Mem*. Wat klaagt *dan* een levend mens? De zin is: Dewijl de mens bij zichzelf genoegzaam overtuigd is waarom God zijne straffen over hem laat komen; te weten om zijner zonden wil; waarom kwelt hij zich en klaagt inplaats van raad te zoeken? Waarom ziet hij meer op zijne ellende dan op de oorzaken derzelve? **Een ieder klage vanwege zijn zonden.** Te weten met welke hij de slaande hand Gods op zijn hals gehaald heeft, en hij bidt die af, opdat hij daarvan verlost en bevrijd worde.
40. *Nun*. Laat ons onze wegen onderzoeken en doorzoeken, Dat is, onze gedachten, woorden en werken, gedenkende wat dezelve wel verdiend hebben naar de weegschaal van Gods rechtvaardig oordeel. **en laat ons wederkeren tot den HEERE.** Hebreeuws eigenlijk: *laat ons wederkeren tot den HEERE toe*; dat is, laat ons hartelijk berouw hebben vanwege onze menigvuldige zonden en om vergiffenis van dezelve bidden, met een vast vertrouwen van het te zullen verkrijgen en met een voornemen van ons leven voortaan te beteren; vergelijk Hos. 14:2; Joël. 2:12; 2 Cor. 7:9.
41. *Nun*. Laat ons onze harten opheffen, mitsgaders de handen, Anders: *tot de wolken*; zie de aantekening Job 36:32. **tot God in den hemel, Die alleen kan en wil vergeven de zonden der boetvaardige zondaren. zeggende:**
42. *Nun*. Wij hebben overtreden, en wij zijn wederspanning geweest, **daarom hebt Gij niet gespaard.** Versta hierbij, maar Gij hebt ons wel dapper gekastijd, te weten zolang wij volhard hebben in onze zonden en overtredingen.
43. *Samech*. Gij hebt ons met toorn bedekt, Eigenlijk naar de Hebreeuwse letter: *Gij hebt ons met toorn, als met ene tent overdekt, of Gij hebt ons overtent, of overhut*; zie Ps. 5:12. **en Gij hebt ons vervolgd;** Te weten met uw rechtvaardige oordelen, overal waar wij heengingen. **Gij hebt ons gedood, Gij hebt niet verschoond.** Gij hebt geen medelijden gehad over ons noch over onze kinderen, zie boven Klaagl. 2:2,17.
44. *Samech*. Gij hebt U met een wolk bedekt, Als met een scheidsmuur; vergelijk Jes. 59:1,2. **zodat er geen gebed doorkwam.** Zodat ons gebed voor uw aangezicht niet kon komen.
45. *Samech*. Gij hebt ons tot een uitvaagsel en wegwerpsel gesteld, Of, *tot ene afschuring*; dat is, tot zulk ene vuiligheid of onreinigheid, die men afschuurt; dat is, tot zulke mensen, waar men een afkeer of afschuw van heeft; vergelijk 1 Cor. 4:13. **in het midden der volken.** Over wie wij eertijds geheerst hebben.

46. *Pe.* Al onze vijanden hebben hun mond tegen ons opgesperd. Zij hebben vrijmoediglijk uitgebazuind al wat zij bedenken konden, dat het enigszins was tot onze oneer strekkende. Zie boven Klaagl. 2:16, en vergelijk Ps. 22:14.

47. *Pe.* De vreze en de kuil zijn over ons gekomen, Vergelijk Ps. 11:6; Jes. 24:17; Jer. 48:43. De zin is: Wij zijn in een ellendigen staat, in groten schrik en benauwdheid, en wij zien gene uitkomst. **de verwoesting en de verbreking.** Te weten zijn over ons gekomen.

48. *Pe.* **Met waterbeken** Zie Ps. 1:3. **loopt mijn oog neder,** Dat is, daar komt zulk een overvloed van tranen uit mijne ogen, alsof zij geheel in water versmolten waren; vergelijk Klaagl. 1:16. **vanwege de breuk der dochter mijns volks.** Dat is, van mijn volk, hetwelk ik bemin als mijne dochter, gelijk Klaagl. 1:6; zie ook Klaagl. 2:11,13.

49. *Ain.* **Mijn oog vliet,** Te weten van tranen. Anders: *wordt vlietende.* **en kan niet ophouden, omdat er geen rust is;** De grote ellende van de dochter mijns volks houdt niet op.

50. *Ain.* **Totdat het** Dat is, totdat de HEERE metterdaad doet blijken dat Hij ons gunstig is. Zie boven Klaagl. 3:8; idem Klaagl. 3:43,44, en Klaagl. 2:1. **de HEERE van den hemel aanschouwe,** Aldus noemt ook de apostel Paulus den Heere *Christus*; 1 Cor. 15:47. **en het zie.** Te weten mijne ellende.

51. *Ain.* **Mijn oog** Dat is, de ellende, die ik met mijne ogen aanschouw. **doet mijn ziele moeite aan,** Of, *werkt in mijne ziel;* dat is, beweegt mijne ziel, of doet mijne ziel wee. Of verteert mijne ziel. **vanwege al de dochteren mijner stad.** Die namelijk van de vijanden zijn geschonden en gevankelijk weggevoerd. Zie onder Klaagl. 5:11. Anders: *boven al de dochteren mijner stad;* dat is, meer dan enige vrouwspersonen gewoon zijn te doen over hetgeen zij allermeeest beminnen.

52. *Tsade.* **Die mijn vijanden zijn zonder oorzaak,** Dat is, zonder dat ik hun

ooit enig kwaad heb gedaan of gezocht te doen. Of zonder dat zij enig voordeel daarvan hebben te verwachten; zie Ps. 35:7, en Ps. 69:5, en Ps. 109:3, en Ps. 119:161. **hebben mij als een vogeltje** Dat is, gelijk een vogelvanger de vogeltjes zoekt te vangen; vergelijk Ps. 11:1, en Ps. 102:8, en Ps. 124:7; Pred. 9:12. **dapperlijk gejaagd.** Te weten om mij ten enenmale ten verderve te brengen. Hebreeuws, *jagende gejaagd.*

53. *Tsade.* **Zij hebben** Te weten de vijanden, waarvan Klaagl. 3:52 gesproken is. **mijn leven in een kuil uitgeroeid,** Dat is, mij in eigen persoon. De zin is: Zij hebben mij niet alleen gevangen genomen, *hetwel waarlijk geschied is aan den persoon van Jeremia, Jer. 37:16, en Jer. 38:6,* maar zij hebben ook grote wreedheid gebruikt, pogende mij het leven te benemen. Vergelijk Gen. 37:24. **en zij hebben een steen** Het zij om den mond des graf's toe te sluiten, opdat ik er niet kon uitkomen, of om mij te versmachten en te doden. **op mij geworpen.** Dat is, op het graf, waarin ik lig, of voor de deur des puts, waarin zij mij gesloten hebben. Vergelijk Joz. 10:18; Dan. 6:18; Matth. 27:60.

54. *Tsade.* **De wateren zwommen over mijn hoofd;** Versta hier door *de wateren* vele en grote ellenden; zie Ps. 69:2,3, en Ps. 124:4,5. De profeet spreekt in den persoon van Gods volk, doch also dat hij somtijds *als een lid van Gods volk* zijn lijden voorstelt, dat hem was overkomen, en de genade, die hem God bewezen had, zijnde een voorbeeld en vertroosting voor Gods volk. **ik zeide:** Ik beeldde mijzelf in en sprak. **Ik ben afgesneden!** Het is ten enenmale met mij gedaan, ik zie geen middel van verlossing, maar veel meer het tegendeel; vergelijk Ps. 31:23, met de aantekening.

55. *Koph.* **HEERE! Ik heb Uw Naam aangeroepen uit den ondersten kuil.** Hebreeuws, *uit den kuil der benedenheden;* dat is, toen ik in de uiterste benauwdheid was; zie Ps. 88:7, en Ps. 120:1.

56. *Koph.* **Gij hebt mijn stem gehoord,** Dat is, Gij hebt mij gegeven hetgeen waar ik U om gebeden heb. **verberg Uw oor niet**

Weiger toch voortaan niet, acht te geven op mijn ijverig en hartgrondelijk gebed. **voor mijn zuchten**, Anders: *opdat ik adem moge scheppen*. **voor mijn roepen**.

57. *Koph.* Gij hebt U genaderd Dat is, uw gunstige hulp laten smaken, hetwelk Gij mij zo duidelijk hebt te kennen gegeven, alsof Gij met uitgedrukte woorden tot mij gezegd hadt: *vrees niet*; Jes. 41:10. **ten dage, als ik U aanriep; Gij hebt gezegd: Vrees niet!**

58. *Resch.* Heere! Gij hebt de twistzaken mijner ziel getwist, Dat is, Gij hebt mij beschermd en verlost, als men mij zocht te doden. Vergelijk Jer. 38; zie ook Ps. 35:1. **Gij hebt mijn leven verlost.** Dat is, Gij hebt mij verlost uit de handen dergenen, die mij wredelijk zochten te doden.

59. *Resch.* Heere! Gij hebt gezien de verkeerdheid, *Hebreeuws, mijne verkeerdheid*; dat is, die mij aangedaan is; Jer. 2:2. **die men mij aangedaan heeft, oordeel mijn rechtzaak.** Dat is, neem mijne zaak aan en oordeel mij naar mijne oprechtheid, help mij tot mijn recht. Vergelijk Ps. 43:1.

60. *Resch.* Gij hebt al hun Te weten van mijne vijanden. **wraak gezien**, Dat is, hoe wraakgierig, ja ook hoe bloedgierig zij tegen mij zijn. **al hun** Te weten van mijne vijanden. **gedachten tegen mij.**

61. *Schin.* HEERE! Gij hebt hun smaden gehoord, Dat is, hun spijtige en smadelijke woorden, die zij over mij uitgestort hebben. **en al hun gedachten tegen mij;**

62. *Schin.* De lippen dergenen, De woorden mijner vijanden, waarmede zij mij dreigen. **die tegen mij opstaan, en hun dichten** Dat is, de gedachten van hun boos hart. **tegen mij den gansen dag.** Versta hierbij, *hebt Gij gehoord*.

63. *Schin.* Aanschouw hun zitten en opstaan; Zie Ps. 1:1, en Ps. 139:2, en vergelijk Jes. 37:28. **ik ben hun snarenspeel.** Zie boven de aantekening Klaagl. 3:14, en Job 30:9.

64. *Thau.* HEERE! geef hun weder die vergelding, Te weten welker liedjes en snarenspeel ik ben, gelijk Klaagl. 3:63. **naar het werk hunner handen.** Zie Ps. 28:4, en Ps. 94:2.

65. *Thau.* Geef hun een deksel des harten; Dat is, zulke bedwelming en mist des harten, die hen berooft van alle manhaftigheid en moed, also dat zij ons geen kwaad kunnen doen. **Uw vloek zij over hen!**

66. *Thau.* Vervolg ze met toorn, en verdelg ze van onder den hemel des HEEREN. Dat is, overal, zo wijd als de hemel strekt, gelijk Exod. 17:14; Deut. 7:24, en Deut. 25:19, en Deut. 29:20; 2 Kon. 14:27.

Klaagliederen van Jeremia 4

1. *Aleph.* **Hoe** Dit is ene vraag met droefenis en verwondering, gelijk Klaagl. 1:1. **is het goud** Die heerlijke tempel, blinkende van goud, waarmede hij versierd en ten dele overdekt en overtrokken was van binnen. Zie 1 Kon. 6:20,21, enz.; 2 Kron. 3:4,5,6. **ZO verdonkerd**, Doordien de Chaldeën den tempel afbrekende, alles bestoven en verduisterd is geworden. *Hebreeuws, bedekt.* **het goede fijne goud zo veranderd!** *Hoe Dit is ene vraag met droefenis en verwondering, gelijk Klaagl. 1:1.* **zijn de stenen des heiligdoms** Of, *de stenen der heiligheid*; dat is, die aan het gebouw des tempels geweest zijn, die aardig en kunstiglijk gehouwen en gepolijst waren, 1 Kon. 5:17,18, en 1 Kon. 6:7. Vergelijk hiermede de stenen van de tweeden tempel; Matth. 24:2; Luk. 19:44. **vooraan op alle straten** Dat is, aan de einden en hoeken der straten verstrooid, als van gene waarde zijnde; vergelijk boven Klaagl. 2:11,12,19, en Ps. 79. **verworpen!** *Hebreeuws, uitgestort.*

2. *Beth.* De kostelijke kinderen Sions, Dat is, de treffelijkste en geachtste mannen der stad en des lands; zie dusdanige gelijkenissen Job 28:16, enz. **tegen fijn goud geschat, hoe zijn zij nu gelijk gerekend aan de aarden flessen, Hoe**

zijn zij nu zo onwaard en verachtzaam geworden, gelijk aarden vaten; vergelijk Jes. 30:14. **het werk van de handen eens pottenbakkers!**

3. *Gimel*. Zelfs laten de zeekalveren

Anders, *zeehonden*. Enigen vertalen hier het Hebreeuwse woord *draken*, maar dat schijnt hier niet wel te passen, overmits er geen *soort* van aardse draken is, die borsten heeft. Anders betekent het Hebreeuwse woord allerlei kruipende monsterdieren, die op de aarde of in de wateren zijn. De *zeekalveren* zijn van zulken aard, dat zij in het water en ook op het land leven, en zij leggen hare jongen aan den oever der wateren, en zij komen tot dezelve, en geven ze de borst, dezelve zolang op het land latende liggen, totdat zij het water verdragen kunnen; zie *Plin. lib. 9, hoofdstuk 13*. Als de profeet hier zegt dat de zeekalveren de borsten nederlaten om hunne welpen te zogen, dat is alsof hij zeide: De zeekalveren komen vrijmoediglijk aan den oever van het water en geven haar welpen de borst, die zij daar een tijdlang gerustelijk mogen laten liggen; maar de dochter mijns volks, dat is de moeders, die onder mijn volk zuigende kinderen hebben, lijden zulken hongersnood, dat zij hare kinderen niet kunnen zogen, en worden ook met haar kleine kinderen zo gehaat, verdreven en vervolgd van de ene plaats tot de andere, dat zij gene plaats noch rust hebben om hare kinderen met vrede te zogen; maar zij is gelijk de struisen *of uilen*, die van de andere vogels in de wildernissen worden gehaat, gejaagd en vervolgd. Vergelijk Job 30:29. **de borsten neder, zij zogen hun welpen; maar de dochter mijns volks is als een wrede geworden,** Hebreeuws, *tot een wrede*. Anders: *moet onbarmhartig zijn*. Anders: *vanwege de wreden*; te weten tirannen, vervolgers. **gelijk de struisen in de woestijn.**

4. *Daleth*. De tong van het zoogkind kleeft aan zijn gehemelte van dorst; Omdat zijner moeder borsten droog en zonder melk zijn. **de kinderkens eisen brood,** Dat is, spijs, gelijk boven Klaagl. 1:11. **er is niemand, die *het* hun**

mededeelt. Zie Jes. 58:7, van de betekenis van het Hebreeuwse woord. Hier is de zin: Niemand deelt den kinderen brood mede, doordien zij het zelf niet hebben, en derhalve moeten de kleine kinderen van honger en van dorst vergaan.

5. *He*. Die lekkernijen aten, Lekkere spijs,

het allerlekkerste. **versmachten nu op de straten; die in** Dat is, die op het allerkostelijkst plegen gekleed te gaan. **karmozijn opgetrokken zijn, omhelzen den drek.** Dat is, die liggen nu en wentelen zich op de mesthopen en in de vuiligheden der straten, of *zij eten drek*; vergelijk 2 Kon. 6:25.

6. *Vau*. En de ongerechtigheid der dochter mijns volks

Men kan door de woorden *ongerechtigheid* en *zonde* hier verstaan òf ongerechtigheid en zonde zelve, òf de straffen van die. Zie Lev. 5:1. **is groter** Zo ten aanzien der straf zelve als ten aanzien van de duurzaamheid derzelve. **dan de zonden van Sodom, dat als in een ogenblik omgekeerd werd,** Dat is, haastelijk, plotseling, onvoorziens, gelijk Ps. 6:11; zie Gen. 19:25; Ezech. 16:46,47, enz. **en geen handen** Dat is, mensenhanden hebben geen moeite gehad om Sodom uit te roeien, maar God heeft het gedaan zonder middel van mensen; maar met Jeruzalem is het geheel anders geweest. Anders: *daar bleven geen handen aan, of in hen*, dat is gene kracht; zij werden in der haast geheel vernield, daartegen in het Joodse land en in Jeruzalem zijn de legers der Chaldeën lang gebleven, het volk steeds kwellende en plagende; Sodom werd plotseling en als in één ogenblik het onderst boven gekeerd *Gen. 19*: door de hand Gods, zonder dat er legers van soldaten toe zijn gebruikt geworden. **hadden arbeid over haar.**

7. *Zain*. Haar Te weten van de dochter mijns volks.

bijzondersten Dat is, de voortreffelijksten en aanzienlijksten, afzondersten. Hebreeuws, *nezirim*, nazireën. Aldus werden die genoemd onder Joden, die een bijzondere manier van leven te onderhouden beloofd hadden, zekere spijsen

niet etende, geen wijn of dronken makenden drank nuttigende, en het haar niet afscherende, Num. 6:2,3,4, enz. Zie Richt. 13:5, en Richt. 16:17; 1 Sam. 1:11; Luk. 1:15. Maar somtijds betekent het zodanige personen, die anderen overtreffen in waardigheid en voortreffelijkheid. Aldus wordt Jozef genoemd *een afgezonderde onder zijne broederen*, Gen. 49:26. **waren reiner dan de sneeuw**, Te weten eer het Joodse land in dezen ellendigen stand vervallen was. **zij waren witter dan melk; zij waren roder van lichaam dan robijnen, gladder dan een saffier.** Hebreeuws, *hare snijding, of polijsting, of graving*, was, als des saffiers, dat is, zo zuiver, alsof zij uit een saffier gesneden waren. *Of, zij waren als glad saffier.*

8. **Cheth.** *Maar nu is hun gedaante verduisterd* Dat is, hunne schoonheid. **van zwartigheid**, Spruitende uit den groten honger, de ziekte, mitsgaders andere ellenden en kwellingen, die zij geleden hebben. Vergelijk Job 30:30. Anders: *duisterder dan de zwartigheid zelve.* **men kent hen niet** Hebreeuws, *zij worden niet gekend*, enz., zij zijn zo veranderd dat wie hen op de straat ontmoet, die kent hen niet voor die lieden, die zij tevoren waren. **op de straten; hun huid kleeft aan hun beenderen, zij is verdord**, *Of, zij zijn verdord*, zij zijn als een hout, zo dor en zo hard alsof het een stuk hout ware. Zie onder Klaagl. 5:10. **zij is geworden als een hout.**

9. **Teth.** De verslagenen van het zwaard zijn gelukkiger dan Hebreeuws, *beter.* de verslagenen van den honger; Want die Te weten die van honger sterven. door of met het zwaard omgebracht worden, lijden zolang pijn niet als die Te weten die van honger sterven. allengs van honger sterven. **want die** Te weten die van honger sterven. **vlieten daarhenen**, Dat is, zij sterven allengskens. **als doorstoken zijnde, omdat er geen vruchten der velden zijn.** Dat is, bij gebrek van het voedsel, hetwelk de aarde gewoon is den mensen te geven, zijn zij dor en zo mager geworden, dat hun de

beenderen schier het vel doorsteken. Vergelijk Ps. 109:24.

10. **Jod.** De handen der barmhartige vrouwen *Of, de barmhartige vrouwen hebben hare kinderen met hare handen gekookt.* Zie boven Klaagl. 2:20,22; Lev. 26:29; Deut. 28:53; 2 Kon. 6:29. **hebben haar kinderen gekookt; zij zijn haar tot spijs geworden** Hebreeuws, *om te eten, of te spijzen.* in de verbreking Dat is, te dien tijde als Jeruzalem is uitgeroeid geworden. **der dochter mijns volks.**

11. **Caph.** De HEERE heeft Zijn grimmigheid volbracht, Dat is, Hij heeft niets nagelaten, hetwelk diende tot bewijs van zijn toorn over zijn volk, naar de voorzegging der profetieën. Hij heeft de hittigheid Zijns toorns uitgestort; en Hij heeft te Sion Dat is, Hij heeft een verterende vlam in Jeruzalem gezonden, die niet alleen de daken der huizen, maar ook de fondamente zelf verteerd heeft, geen overblijfsel daarvan overig latende, noch enige hoop van wederopbouw. **een vuur aangestoken, hetwelk haar fondamente verteerd heeft.**

12. **Lamed.** De koningen der aarde Toen het Joodse land en de stad Jeruzalem in hun bloei waren, werden zij zeer groot geacht en zeer gevreesd van al de omliggende koningen en natiën. Zie Deut. 28, en Ps. 48, de beloften, en ook de dreigementen, die God het Joodse volk doende is. **zouden het niet geloofd hebben, noch al de inwoners der wereld, dat de tegenpartijder en vijand** Te weten der Joden. **tot de poorten van Jeruzalem zou ingaan.** Zijnde Jeruzalem niet alleen sterk van ligging en bouw, maar ook had het de Heere vele jaren krachtiglijk beschermd, tot verwondering van de ganse wereld.

13. **Mem.** Het is vanwege de zonden harer profeten, De zin is: De oorzaak, die God bewogen heeft aldus met Jeruzalem te handelen, was de grote zonde, die niet alleen het gemene volk begaan had, maar ook de profeten en de priesters, *versta, de valse profeten en priesters*, die het volk hadden

behoren te onderwijzen en in alle gerechtigheid voor te gaan. Zie Jer. 5:31, en Jer. 23:21. **en de misdaden harer priesteren, die in het midden van haar** Dat is, die tot zulke hoogte en gruwel der zonden zijn opgeklommen, dat zij door de magistraten en anderszins gedood hebben degenen, die rechtvaardiger waren dan zij; Jer. 26:11; Matth. 23:34. **het bloed der rechtvaardigen vergoten hebben.**

14. **Nun.** Zij Te weten die boze mensen, waarvan Klaagl. 4:13 gesproken is. **zwierven** Of, *zvierden, gingen heen en weder. als blinden op de straten,* Die noch de waarheid hun van God geopenbaard, noch de straf die hun nakende was, zagen. Zie Jes. 42:18,19. **zij waren met bloed besmet,** Te weten der rechtvaardigen, hetwelk zij vergoten hadden. **zodat men niet kon** Nergens kon gaan noch staan. Of, *niet voorbij kon, of vermijden kon. zien, of men raakte hun klederen aan.*

15. **Samech.** Zij Te weten die goddeloze boeven. **riepen tot hen:** De zin schijnt te zijn: *Zij Te weten die goddeloze boeven., te weten die met bloed besmet waren, riepen tot hen;* te weten tot degenen, die hen ontmoetten: *Wijkt wijkt, zie Lev. 13:45,* aldus vanzelf, door overtuiging van hun eigen conscientie, bekennde en belijdende dat zij onrein waren; vergelijk Jes. 52:11. **Wijkt, hier is een onreine wijkt, wijkt, roert niet aan! Zekerlijk,** De zin schijnt te zijn: Gelijk de gezonden de aanroering der melaatsen vermijden, also willen de vrome en eerbare personen bij de goddeloze mensen niet langer wonen of verkeren, maar zij vlieden hen en trekken van hen weg, zo haastelijk alsof zij wegvlogen, opdat zij de straffen, hun over het hoofd hangende, niet mede deelachtig zouden worden. Of, men kan het alsoo verstaan, dat hun hier spottenderwijze wordt toegezegd de goddelijke straf hunner verstrooiing en wegzwerping. **zij zijn weggevlogen, ja, weggezworven; zij zeiden onder de heidenen:** Te weten de godzaligen, wonende onder de heidenen, bij wie zij hun toevlucht genomen hadden.

Anders: *men zeide onder de heidenen,* enz.; dat is, de heidenen zelf zeiden tot elkander dat de Joden vanwege hunne goddeloosheid noch in hun eigen land noch elders zouden kunnen verblijven. **Zij** Te weten die goddeloze boeven. **zullen er niet langer wonen.** Versta hierbij: Maar de aarde zal hen verslinden, dewijl zij zo lelijk met onnozel bloed bevlekt zijn.

16. **Pe.** Des HEEREN Dit spreekt de profeet in den persoon der heidenen. **aangezicht** Dat is, des Heeren toorn. Zie de aantekening Lev. 17:10, en Ps. 21:10. **heeft ze verdeeld.** Of, *verstrooid;* te weten onder de vreemde en wijdgezeten heidenen en natiën. **Hij zal ze voortaan niet meer aanzien;** Te weten met een blij gelaat, of om hen in genade aan te nemen. **zij hebben het aangezicht** Dat is, des Heeren toorn. Zie de aantekening Lev. 17:10, en Ps. 21:10. **der priesteren niet geeerd,** Hebreeuws, *niet opgenomen.* **zij hebben den ouden** Of, *de oudsten,* dat is, de overheden noch priesters. **geen genade bewezen.**

17. **Ain.** Nog bezweken ons onze ogen, Dat is, niettegenstaande al onze ellenden, gaapten wij nog zeer naar zulke hulp, die ons niet bevorderlijk kon wezen. Anders: *toen wij nog waren,* te weten in ons vaderland en in goeden welstand. **ziende** Of, *vanwege onze ijdele hulp.* **naar onze ijdele hulp;** Naar de hulp, die ons uit Egypte en van elders komen zou. Zie Jer. 37:7,9. **wij gaapten met ons gapen op een volk,** Te weten op de Egyptenaars. **dat niet kon verlossen.**

18. **Tsade.** Zij Te weten de Chaldeën. **hebben onze gangen nagespeurd,** De zin is: Zij hebben katten of hoogten opgeworpen voor onze stad, uit welke zij in onze stad zien konden, en ons uit dezelve alsoo benauwen, dat wij onze straten niet vrijelijk gebruiken konden. Vergelijk 2 Kon. 25:4. **dat wij op onze straten niet gaan konden; ons einde is genaderd,** Alsof hij zeide: Die bovenverhaalde zwarigheden,

die ons overkomen, zijn gewisse tekenen en voorboden, dat wij haast zullen uitgeroeid worden. **onze dagen zijn vervuld**, Te weten de dagen onzes levens, of *de dagen onzes verderfs*, of *de dagen onzes welstands*. **ja, ons einde is gekomen.**

19. Koph. Onze vervolgers Te weten de Chaldeën. **zijn sneller geweest** Hebreeuws, *lichter*. Vergelijk Jer. 4:13. **dan de arenden des hemels**; Dat is, der lucht, gelijk Matth. 6, waar staat: *De vogelen des hemels*; dat is, der lucht, die in de lucht of in de hoogte vliegen. **zij hebben ons op de bergen hittiglijk vervolgd**, De zin is: Of wij onze toevlucht tot de bergen namen, of dat wij ons in de bossen verbergden, zo konden onze vijanden ons overal wel vinden. **in de woestijn hebben zij ons lagen gelegd.**

20. Resch. De adem onzer neuzen, Dat is, hij door wien wij ademen, op welken wij ons verlieten en hoopten rust en welvaart door hem te verkrijgen. **de gezalfde des HEEREN**, Dat is, onze koning, te weten Zedekia, die van God tot onzen koning beschikt was. Sommigen verstaan het van den koning Josia, anderen van Jechonia. Van de zalving der koningen zie 1 Kon. 1:34. **is gevangen in hun groeven**; Dat is, hij is gevallen in de strikken of lagen zijner vijanden; Jer. 52:8,9. Dat hier den kwaden koning *Zedekia* die heerlijke titel gegeven wordt, dat moet niemand wonder geven; *Saul* wordt ook genoemd *de gezalfde des Heeren*. Dit geschiedt niet ten aanzien van hun persoon, maar ten aanzien van hun ambt, hetwelk zij bedienden. **van welken wij zeiden**: Dat is, waarvan wij zulke hoop hadden, dat wij bij onszelven dachten en onszelven inbeeldden. **Wij zullen onder zijn schaduw leven** Dat is, wij zullen door hem verkwikt worden in de zware hitte der grote vervolgingen; zie deze zelfde gelijkenis Dan. 4:12. **onder de heidenen!** Te weten, ofschoon wij onder vele vreemde natiën der heidenen verstrooid worden.

21. Schin. Wees vrolijk, Dit spreekt de profeet spottenderwijze tot de vijanden der

Joden, alsof hij zeide: Neemt uwe geneugte van ons, zolang als God u geweld over ons geeft. **en verblijd u, gij dochter Edoms**, De zin is: Verblijdt u, al onze vijanden, doch inzonderheid, gij Edomieten, gij die zo wreed over ons geweest zijt. Ziet Ps. 137:7. **die in het land Of, bij het land Uz. Uz woont!** Van het land *Uz*, zie Gen. 10:23, en Job 1:1. **doch de beker** Te weten de beker van den toorn Gods. De zin is: De slaande roede van des Heeren hand zal niet alleen ons treffen, maar gij zult er uw deel ook van hebben. Zie de aantekening Ps. 11:6. Zie ook Jer. 25:15; Micha 7:8; Obad.:16. **zal ook tot u komen, gij zult dronken worden**, Dat is, gij zult ook Gods straffen overvloediglijk gevoelen. **en ontbloot worden.** Dat is, uwe schande en oneer zal voor alle mans ogen openbaar worden. Anders: *en gij zult u ontbloten* gelijk de dronken mensen plegen te doen. Zie Gen. 9:21.

22. Thau. Uw ongerechtigheid Dat is, de straf uwer ongerechtigheid. Zie boven Klaagl. 4:6. **heeft een einde**, Dat is, zij zal Te weten in zijn toorn. voorzeker haast een einde nemen. Zie de aantekening Jes. 40:2. De profeet schijnt hier te zien op de zeventigjarige gevangenschap der Joden, waarmede des Heeren toorn voor dat maal gestild was. **o gij dochter Sions! Hij zal Te weten in zijn toorn. u niet meer gevankelijk doen wegvoeren**; Te weten de Heere zal Te weten in zijn toorn. u niet geduriglijk noch altoos in deze gevangenis en ballingschap laten blijven, maar Hij zal Te weten in zijn toorn. u eindelijk daaruit verlossen en weder in uw vaderland brengen, en hierna niet wederom aldus met zulke gevangenschap of wegvoering straffen, gelijk Hij nu gedaan heeft. Doch versta hierbij, tenzij dat gijlieden mij wederom met uw gruwelijke en langdurige zonden daartoe dwingt, gelijk geschied is ten tijde als God in zijn rechtvaardigen toorn door *Vespasianus* en *Titus* de stad Jeruzal Te weten in zijn toorn. em geheel heeft laten verwoesten, den tempel verbranden, de gehele natie verdelgen, wegvoeren, verkopen en door de ganse

wereld verstrooien. *maar uw ongerechtigheid, o gij dochter Edoms!* Gij die nu machtig en weelderig zijt. **zal** Te weten in zijn toorn. **Hij bezoeken;** Hebreeuws, *Hij heeft bezocht, Hij heeft ontdekt.* Profetischerwijze gesproken. **Hij zal** Te weten in zijn toorn. **uw zonden ontdekken.** Dat is, aan den dag brengen door de straffen, waarmede Hij u straffen zal. Daarentegen wordt de Heere gezegd dien *de zonden te bedekken*, wien Hij ze vergeeft; Ps. 32:1.

Klaagliederen van Jeremia 5

- 1. Gedenk, HEERE,** Dat is menselijkerwijze van God gesproken, welke geen ding vergeet; zie Gen. 8:1. Sommigen menen dat Klaagl. 5: een klacht en gebed is, van den profeet den Joden voorgeschreven om dagelijks gesproken en Gode voorgedragen te worden. **wat ons geschied is, aanschouw het, en zie onzen smaad aan.** Dat is, den smaad, die ons wordt aangedaan. Zie van deze manier van spreken de aantekening Jer. 2:2.
- 2. Ons erfdeel** Dat is, onze landerijen en huizen, in het land Kanaän gelegen, zijn ons afgenomen en anderen gegeven, te weten den Chaldeën en Assyriërs. **is tot de vreemdelingen gewend, onze huizen tot de uitlanders.**
- 3. Wij zijn wezen zonder vader,** Onze vaders zijnde òf door het zwaard gedood, òf aan de pest gestorven, òf in slavernij weggevoerd en in armoede vergaan. **onze moeders zijn als de weduwen.** Dat is, het gaat hun gelijk het de weduwen pleegt te gaan.
- 4. Ons water** Het water onzer fonteinen en onze waterputten, dat ons eigenlijk toekomt, daar moeten wij geld voor geven. Enigen verstaan dit van den tijd gedurende de belegering der stad Jeruzalem. **moeten wij voor geld drinken; ons hout** Dat is, ons eigen hout, dat in onze bossen gewassen is, moeten wij den vreemdelingen of soldaten afkopen. Versta dit ook van andere behoeften en noodwendigheden, als koren, wijn,

klederen, enz. komt *ons* op prijs te staan.

- 5. Wij lijden vervolging op onze halzen;** Dat is, van degenen, die ons op den hals liggen, gelijk het sommigen hier overzetten; dat is, van degene, die ons hard persen en onbarmhartig tot den arbeid drijven. Zie het tegendeel Hos. 11:4. Anders: *op onze halzen;* te weten dragende een zeer zwaar juk der harde dienstbaarheid op onze halzen. **zijn wij woede, men laat ons geen rust.**
- 6. Wij hebben den Egyptenaar de hand gegeven,** Dat is, wij hebben met de Egyptenaars vrede en verbond gemaakt, hopen de door hen te zullen beschermd of verlost worden. **en den Assyrier, om met brood verzadigd te worden.** Dat is, dat hij ons slechts zoveel geve, dat wij onze hongerige magen mogen verzadigen.
- 7. Onze vaders hebben** Alsof zij zeiden: Onze voorouders zijn veel verdragelijker behandeld dan wij, want als zij gezondigd hebben, zo in de woestijn als in het land Kanaän, zo zijn zij daarover met den dood gestraft geworden, òf de vijanden hebben hen gedood, òf de venijnige slangen hebben hen gestoken, òf zij zijn van de aarde verslonden, òf aan de pest gestorven *zie 1 Cor. 10:;* maar wij moeten de straffen van hunne en onze zonden dragen *zie boven Klaagl. 3:39, en Klaagl. 4:6,22,* niet alleen met ene, maar met verscheidene belegeringen, niet alleen met wegvoering in de Babylonische gevangenschap, maar ook met al de ellenden, die wij daar lijden en uitstaan moeten, zodat het ons beter en verdragelijker ware eens te sterven dan aldus te leven en vele doden te sterven in langdurige ellende. **gezondigd,** Dat is, onze voorouders. **en** Alsof zij zeiden: Onze voorouders zijn veel verdragelijker behandeld dan wij, want als zij gezondigd hebben, zo in de woestijn als in het land Kanaän, zo zijn zij daarover met den dood gestraft geworden, òf de vijanden hebben hen gedood, òf de venijnige slangen hebben hen gestoken, òf zij zijn van de aarde verslonden, òf aan de pest gestorven *zie 1 Cor. 10:;* maar wij moeten de straffen van hunne en onze zonden dragen *zie boven*

Klaagl. 3:39, en Klaagl. 4:6,22, niet alleen met ene, maar met verscheidene belegeringen, niet alleen met wegvoering in de Babylonische gevangenschap, maar ook met al de ellenden, die wij daar lijden en uitstaan moeten, zodat het ons beter en verdragelijker ware eens te sterven dan aldus te leven en vele doden te sterven in langdurige ellende. **zijn niet meer**, Dit moet men also verstaan, dat zij niet meer voorhanden zijn, of dat zij niet meer op aarde zijn; gelijk Job 3:16; Ps. 39:14; Jer. 31:15, en Matth. 2:18; zie de aantekening aldaar. **en** Alsof zij zeiden: Onze voorouders zijn veel verdragelijker behandeld dan wij, want als zij gezondigd hebben, zo in de woestijn als in het land Kanaän, zo zijn zij daarover met den dood gestraft geworden, òf de vijanden hebben hen gedood, òf de venijnige slangen hebben hen gestoken, òf zij zijn van de aarde verslonden, òf aan de pest gestorven *zie 1 Cor. 10:*; maar wij moeten de straffen van hunne en onze zonden dragen *zie boven Klaagl. 3:39, en Klaagl. 4:6,22*, niet alleen met ene, maar met verscheidene belegeringen, niet alleen met wegvoering in de Babylonische gevangenschap, maar ook met al de ellenden, die wij daar lijden en uitstaan moeten, zodat het ons beter en verdragelijker ware eens te sterven dan aldus te leven en vele doden te sterven in langdurige ellende. **wij dragen** Alsof zij zeiden: Onze voorouders zijn veel verdragelijker behandeld dan wij, want als zij gezondigd hebben, zo in de woestijn als in het land Kanaän, zo zijn zij daarover met den dood gestraft geworden, òf de vijanden hebben hen gedood, òf de venijnige slangen hebben hen gestoken, òf zij zijn van de aarde verslonden, òf aan de pest gestorven *zie 1 Cor. 10:*; maar wij moeten de straffen van hunne en onze zonden dragen *zie boven Klaagl. 3:39, en Klaagl. 4:6,22*, niet alleen met ene, maar met verscheidene belegeringen, niet alleen met wegvoering in de Babylonische gevangenschap, maar ook met al de ellenden, die wij daar lijden en uitstaan moeten, zodat het ons beter en verdragelijker ware eens te sterven dan aldus te leven en vele doden te sterven in langdurige ellende. **hun ongerechtigheden** Alsof zij zeiden:

Onze voorouders zijn veel verdragelijker behandeld dan wij, want als zij gezondigd hebben, zo in de woestijn als in het land Kanaän, zo zijn zij daarover met den dood gestraft geworden, òf de vijanden hebben hen gedood, òf de venijnige slangen hebben hen gestoken, òf zij zijn van de aarde verslonden, òf aan de pest gestorven *zie 1 Cor. 10:*; maar wij moeten de straffen van hunne en onze zonden dragen *zie boven Klaagl. 3:39, en Klaagl. 4:6,22*, niet alleen met ene, maar met verscheidene belegeringen, niet alleen met wegvoering in de Babylonische gevangenschap, maar ook met al de ellenden, die wij daar lijden en uitstaan moeten, zodat het ons beter en verdragelijker ware eens te sterven dan aldus te leven en vele doden te sterven in langdurige ellende..

8. **Knechten heersen over ons;** Wij moeten ons niet alleen buigen onder den koning en de groten des lands, maar ook onder hunne knechten; zie Spreuk. 30:22. **er is niemand, die ons uit hun hand rukke.** Zie de aantekening Ps. 136:24.
9. **Wij moeten ons brood** Dat is, al hetgeen wij tot onderhouding van ons leven behoeven. **met gevaar onzes levens** Hebreeuws, *op onze ziel* dat is, met gevaar van ons leven; gelijk 2 Sam. 23:17; 1 Kron. 11:19. **halen, vanwege het zwaard der woestijn.** Dat is, vanwege het zwaard der vijanden, die het ganse land verheerd en tot ene woestijn gemaakt hebben, en daar als straatschenders op ons loeren, als wij daarheen trekken om nooddrift te zoeken en te halen, of om de vruchten in te zamelen.
10. **Onze huid is zwart geworden gelijk een oven,** Dat is, ons lichaam is zwart gelijk een oven, die zwart wordt vanwege den rook; zie Klaagl. 4:8. **vanwege den geweldigen storm des hongers.** Dat is, vanwege den gruwelijken honger; vanwege dat onze lichamen zo verzwakt zijn door den honger. Hebreeuws, *voor het aangezicht der buien, of vlagen, of stormen des hongers.*
11. **Zij hebben de vrouwen te Sion verkracht,** Zie Gen. 34:2. **en de jonge dochters in de steden van Juda.**

12. De vorsten zijn door hunlieder hand opgehangen; Zij hebben de allervoortreffelijksten niet meer geacht dan de alleringsten; zij hebben zowel den een opgehangen als den ander. Het is gelofelijk dat dit velen voortreffelijken personen wedervaren is, als den koning de ogen zijn uitgestoken of verblind geworden. **de aangezichten der ouden** Gelijk boven Klaagl. 4:16. **zijn niet geeerd geweest.**

13. Zij hebben de jongelingen weggenomen, Te weten de Chaldeën. **om te malen**, Dat is, dat zij malen zouden, niet in windmolens of watermolens, gelijk men nu doet, maar met handmolens, of met het koren in grote mortieren te stampen. Dit was een zware arbeid, dien de slaven plachten te doen; zie Exod. 11:5; Richt. 16:21; Jes. 47:2. **en de jongens struikelen onder het hout.** Dat is, zij doen den jongens, die nog zwak van leden zijn, zulke zware blokken hout dragen, dat zij er onder bezwijken en nedervallen.

14. De ouden houden op van de poort, Dat is, de oude grijze en wijze mannen zitten niet meer in de poorten, om het gericht te bedienen en tussen partijen te oordelen, gelijk eertijds placht te geschieden; zie Gen. 34:20, en Ps. 127:5. **de jongelingen van hun snarenspeel.** Dat is, de jongelingen hebben noch vreugde noch vermaking meer; zij zingen en kwinkeleren nu niet meer, gelijk zij in tijd van vrede plachten te doen. Zie Amos 8:10.

15. De vreugde onzes harten houdt op, Dat is, heeft een einde genomen. **onze rei is in treurigheid veranderd.** Dat is, in plaats waar wij vrolijk plachten te zijn, hebben wij nu niets dan oorzaak van droefenis; zie Exod. 15:20; Job 30:31; Ps. 68:26. Dat zij hier klagen hun overkomen te zijn, dat dreigt hun God, Jer. 7:34, en Jer. 16:9, en Jer. 25:10.

16. De kroon onzes hoofds is afgevallen; Al de eer en heerlijkheid zo van den kerkestand als van de politie is teniet gekomen; zie Job 19:9; zie ook Spreuk. 4:9, en Spreuk. 12:4, en Spreuk. 14:24; Jes. 28:5, en

Jes. 62:3; Ezech. 16:12; 1 Cor. 11:7; Filipp. 4:1; 1 Thess. 2:19. # Php 4.1 1Th 2.19 **o wee nu onzer, dat wij zo gezondigd hebben!**

17. Daarom is ons hart mat, Of, *flauw*; te weten, omdat wij U, o Heere, zo gruwelijk vertoornd hebben. **om deze dingen** Vanwege ons dagelijks schreien over onze zonden en grote ellenden, die ons vanwege onze zonden overkomen zijn, zijn onze ogen verduisterd geworden. Vergelijk 1 Sam. 14:28; Job 17:7; Ps. 6:8, en Ps. 31:10. **zijn onze ogen duister geworden.**

18. Om des bergs Sions wil, Dit inzonderheid doet mijn hart wee, dat die plaats waar de godsdienst placht geoefend te worden, ter ere van Gods heiligen naam, nu zo woest en verlaten ligt. **die verwoest is, waar de vossen op lopen.** Dat is, dat de arglistige bedriegelijke mensen, naar hun lust, zich daar vermaken en hun moedwil drijven. Vergelijk Ps. 12:9; Jes. 34:11, enz. De arglistige mensen worden ook *vossen* genoemd, Hoogl. 2:15; Luk. 13:32. Doch hier kan het ook wel naar de letter genomen worden, alsof de profeet zeide: Ik bedroef mij hartelijk zeer daarin, dat die schone voortreffelijke stad Jeruzalem, mitsgaders die schone tempel, nu dus verwoest liggen, dat de vossen, die anderszins voor de mensen vervaard zijn, daar vrijelijk lopen en spelen. Vergelijk hiermede Ps. 102:7,8; Hos. 9:6, en Hos. 10:8, belangende gruwelijke verwoestingen.

19. Gij, o HEERE, De zin is: Ofschoon er in de wereld, ja ook in uwe kerk, dikwijls verandering voorvalt, zo blijft Gij nochtans als opperste Rechter op uwen rechterstoel vast zittende, in alle eeuwigheid; Ps. 9:8, en Ps. 29:10, en Ps. 102:13, en Ps. 145:13. **zit in eeuwigheid, Anders, blijft.** Uw troon is van geslacht tot geslacht.

20. Waarom zoudt Gij ons steeds Zie Ps. 13:2. **vergeten?** Vergelijk Gen. 8:1, en Gen. 30:22. *Waarom* Aangezien, Heere, dat Gij onze God zijt en wij uw volk zijn, hoe is uwe hand zo zwaar op ons en drukt ons zo hard, alsof wij uw volk niet waren; het schijnt dat Gij besloten hebt ons altijd te vergeten en steeds in deze ellende te laten steken.

Vergelijk Ps. 103:8,9,10, enz. **zoudt Gij ons zo langen tijd verlaten?** Hebreeuws, *in langheid de dagen*.

21. HEERE, bekeer ons tot U, Gelijk Jer. 31:18. De zin is: Geef dat wij recht berouw en leedwezen mogen hebben en betonen over onze lelijke en menigvuldige zonden, met welke wij U vertoornd hebben. **zo zullen wij bekeerd zijn; vernieuw onze dagen** Het believe U onzen ellendigen en bedroefden staat te veranderen in dien welstand, waarin onze vaders en wij eertijds geleefd hebben onder David, Salomo en anderen onzer koningen. **als van ouds.** Gelijk boven Klaagl. 1:7, en Klaagl. 2:17.

22. Want zoudt Gij ons Alsof zij zeiden: Heere, het schijnt dat Gij ons ganselijk verworpen hebt, doordien Gij ons dus zwaarlijk en dus lang straft; wij bidden U, ontferm U eindelijk over ons en verminder onze ellenden, dewijl wij met hartelijk berouw en leedwezen onze toevlucht tot U nemen. **ganselijk verwerpen?** Hebreeuws, *verwerpende verworpen hebben*. **Zoudt Gij zozeer tegen ons verbolgen zijn?**